

İQTİSADİYYAT

www.iqtisadiyyat.com

Həftəlik iqtisadi, ictimai-siyasi, müstəqil qəzet

Qiyməti razılaşma yolu ilə

Qəzet 1999-cu ildən çıxır

VƏTƏN MÜHARİBƏSİ ŞƏHİDLƏRİNİN ƏZİZ XATİRƏSİNƏ EHTİRAM ƏLAMƏTİ OLARAQ BAKIDA YÜRÜŞ KEÇİRİLİB

Vətən müharibəsi zamanı Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda döyüşlərdə həlak olmuş əsgər və zabitlərimizə, qətlə yetirilən mülki vətəndaşlarımıza və itkin düşmüş soydaşlarımıza ehtiram əlaməti olaraq sentyabrın 27-də - Anım Günündə Bakı şəhərində yürüş təşkil edilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva, gənc kursantlar və hərbcilər Vətən müharibəsi zamanı Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda şəhid olan igidlərimiz, itkin düşən hərbcilərimiz və Ermənistan dövləti tərəfindən törədilən insanlıq əleyhinə və müharibə cinayətləri nəticəsində qətlə yetirilən mülki əhali-

mizin hər birinin fotolarından ibarət plakatlarla yürüş edərək, xalqın birliyinin daimi və sarsılmaz olduğunu, Vətəna sevgi, şəhidlərimizə ehtiramın əbədiyi bir daha nümayiş etdiriblər. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Bakı şəhəri, 8 Noyabr prospektində Vətən Müharibəsi Memorial Kompleksi və Zəfər Muzeyinin təməlqoyma mərasimində iştirak ediblər.

Dövlətimizin başçısı və birinci xanım Vətən Müharibəsi Memorial Kompleksinin və Zəfər Muzeyinin təməlini qoydular.

Yerli vaxtla saat 12:00-da bütün ölkə ərazisində şəhidlərin xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad olunub.

MÜZƏFFƏR ALI BAŞ KOMANDAN, PREZİDENT İLHAM ƏLİYEVİN ANIM GÜNÜ İLƏ ƏLAQƏDAR XALQA MÜRACİƏTİ

Müzəffər Ali Baş Komandan, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev sentyabrın 27-də Anım Günü ilə əlaqədar xalqa müraciət edib.

Prezident İlham Əliyevin müraciəti

- Əziz həmvətənlər.

Düz bir il bundan əvvəl Ermənistan Azərbaycana qarşı hərbi təxribat törədərək, bizim döyüş mövqelərimizi və yaşayış məntəqələrimizi atəşə tutmuşdur. Bu namərd atəş nəticəsində ilk saatlarda mülki şəxslər, hərbcilər həlak olmuşdur. Mənim əmrimlə Azərbaycan Ordusu bu qanlı cinayətə cavab olaraq genişmiqyaslı əks-hücum əməliyyatına başlamış və 44 gün davam edən İkinci Qarabağ müharibəsində tam Qələbə qazanmışdır. Keçən il dekabrın 2-də mənim Sərəncamımla sentyabrın 27-si Azərbaycanda Anım Günü kimi təsis edilmişdir. İkinci Qarabağ müharibəsində həlak olmuş qəhrəman şəhidlərimizin əziz xatirəsi qarşısında bu gün bir daha baş əyir, onlara Allahdan rəhmət diləyirik. Biz şəhidlərimizi öz qəlbimizdə əbədi saxlayacağıq. Eyni zamanda, bu gün Vətən Müharibəsi Memorial Kompleksinin və Zəfər Muzeyinin təməli qoyulacaq. Bu da keçən ilin dekabrında mənim Sərəncamımla həll olunan məsələdir. Bakıda, şəhərimizin ən gözəl yerlərinin birində İkinci Qarabağ müharibəsinin qəhrəmanlarının şərəfinə möhtəşəm abidə ucaldılacaqdır. Onu da bildirməliyəm ki, bu gün saat 12-də bütün ölkə üzrə bir dəqiqəlik sükut elan ediləcəkdir.

İkinci Qarabağ müharibəsi bizim şanlı tariximizdir. Bu Qələbə tarixdə əbədi qalacaq. Azərbaycan Silahlı Qüvvələri 44 gün ərzində düşmən ordusunu məhv edərək, öz ərazi bütövlüyünü bərpa etdi. Mən dəfələrlə demişdim ki, Azərbaycan xalqı heç vaxt işğalla barışmayacaq. Dəfələrlə demişdim ki, nəyin bahasına olursa-olsun biz öz torpaqlarımızı geri qaytaracağıq. Dəfələrlə demişdim ki, düşmən öz xoşu ilə torpaqlarımızdan çıxmasa, biz onu torpaqlarımızdan qovacağıq və belə də oldu. Biz Birinci Qarabağ müharibəsindəki məğlubiyyətlə barışmadıq, güc topladıq, bütün gücləri səfərbər etdik, ordumuzu gücləndirdik, ölkə iqtisadiyyatını gücləndirdik, ölkəmizin nüfuzunu qaldırdıq və öz tarixi missiyamızı şərəflə yerinə yetirdik. Biz düşməni torpaqlarımızdan qovduq və ədaləti, beynəlxalq hüququ bərpa etdik. Biz milli ləyaqətimizi bərpa etdik. Bu gün Azərbaycan xalqı müzəffər xalq

kimi yaşayır. Bu gün Azərbaycan dövləti qalib dövlət kimi yaşayır. Biz bundan sonra müzəffər xalq və qalib dövlət kimi əbədi yaşayacağıq. Ermənistan döyüş meydanında məğlub olarkən yenə də ən çirkin əməllərə əl atdı, mülki şəxslərə qarşı hərbi təxribat törətdi. Yüzdən çox mülki şəxs erməni faşizminin qurbanı oldu. Bizim şəhər və kəndlərimiz müntəzəm olaraq daim atəş altında idi. Ermənistan qadağan olunmuş silahlardan istifadə edirdi, ağır fosforlu bombalardan istifadə edirdi, ballistik raketlərdən istifadə edirdi. Ancaq heç nə bizi dayandıra bilməzdi. Azərbaycan xalqı əzm, iradə, cəsarət göstərərək bütün bu təxribatlara sinə gərdi. Bizi heç kim və heç nə bizi dayandırmayacaq. Biz ədalət savaşına çıxmışıq. Biz ləyaqət savaşına çıxmışıq.

Biz milli qürur savaşına çıxmışıq. Biz müqəddəs savaşa çıxmışıq. Müharibə dövründə hamımız bir şüarla yaşayırdıq – öldü var, döndü yoxdur. Azərbaycan xalqı Azərbaycan Ordusunun arxasında möhkəm dayanaraq ordumuza əlavə güc verirdi. Günahsız insanların həlak olması, şəhər və kəndlərimizin dağıdılması Azərbaycan xalqının iradəsini qıra bilmədi. Biz hər gün irəli gedirdik, hər gün qələbə qazanırdıq, hər gün yeni uğurlar haqqında məlumatlar daxil olurdu. 44 gün ərzində bir gün də olmayıb ki, biz geriyyət addım ataq. Ancaq mənfur düşmən, - baxmayaraq ki, onların əlində əlverişli mövqelər var idi, ərazinin relyefi onlara böyük üstünlük təşkil edirdi, baxmayaraq ki, 30 il ərzində 5-6 xətdən ibarət müdafiə istehkamları qurulmuşdu, - geri getməyə məcbur olmuşdur. 44 günlük müharibə zamanı Azərbaycan Silahlı Qüvvələrində bir nəfər də olsun fərari olmamışdır. Ancaq Ermənistan ordusunda 10 mindən çox fərari olmuşdur. Biz şəhidlərimizlə, qazilərimizlə fəxr edirik, eyni zamanda, Vətən müharibəsində qəhrəmanlıq göstərmiş hərbcilərimizlə, əsgər-zabitlərimizlə fəxr edirik. Onların qəhrəmanlığı, onların fədakarlığı heç vaxt unudulmayacaq. Biz bütün dünyaya göstərdik ki, Azərbaycan xalqı böyük xalqdır, Azərbaycan xalqı bu ədalətsizliklə heç vaxt barışmaq fikrində deyildi.

44 günlük Vətən müharibəsi milli iradə, milli ruh, milli ləyaqət tentənəsi idi. Biz Qələbəni döyüş meydanında qazandıq.

300-dən çox şəhər və kənd döyüş meydanında işğaldan azad edildi. Biz qan tökərək, şəhidlər verərək bu Qələbəni əldə etdik və düşməni məcbur etdik ki, bizim qabaqımızda diz çöksün və kapitulyasiya aktına imza atsın. Həmin düşmən ki, 30 il ərzində biza meydan oxuyurdu, 30 il ərzində Azərbaycan xalqının şərəf və ləyaqətini tapdalamağa çalışırdı. Azğınlaşmış, harınlanmış, quduzlaşmış, qudurmuş düşmən bizim qabaqımızda diz çökdü, ağır bayraq qaldırdı, təslim oldu və məcbur oldu ki, noyabrın 9-dan 10-na keçən gecə kapitulyasiya aktına imza atsın. Bunun nəticəsində yüzlərlə şəhər və kənd bir güllə atmadan, bir şəhid vermədən geri qayıtarıldı.

Beləliklə, Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü bərpa etdi. Biz müharibəni hərbi-siyasi yollarla həll etdik, müharibə arxada qaldı, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi də tarixdə qaldı. Azərbaycanda "Dağlıq Qarabağ" adlı inzibati ərazi mövcud deyil və əgər kimsə "Dağlıq Qarabağ" adlı ölüni diriltmək istəyirsə, onu öz ərazisində diriltsin, öz ərazisində "Dağlıq Qarabağ" adlı qurum yaratsın, respublika yaratsın, cəmiyyət yaratsın. Biz də onu tanıyıyıq, ancaq Azərbaycanda yox! Bu məsələ öz həllini tapdı. Bunu mən deyirəm - Azərbaycan Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı. Hər kəs bu sözlərlə hesablaşmalıdır və hesablaşacaqdır.

44 gün ərzində bizə ən böyük dəstək verən qardaş Türkiyəyə bu gün - Anım Günündə öz dərin təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Qardaş Türkiyə və qardaş türk xalqı müharibənin ilk saatlarından Azərbaycanla həmrəy oldular, Azərbaycana öz dəstəyini göstərdilər. Türkiyə rəhbərliyi və əziz qardaşım Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan tərəfindən verilən açıqlamalar bizə çox böyük siyasi dəstək oldu, bizə əlavə güc verdi və biz bunu heç vaxt unutmayacağıq. 44 günlük Vətən müharibəsi bütün dünyaya Türkiyə-Azərbaycan birliyini bir daha göstərdi.

Bütün digər ölkələr ki, bizə siyasi dəstək göstərdilər, biz onlara da minnətdarıq. Bilirəm ki, xarici ölkələrdə yaşayan milliyonlarla azərbaycanlılar da ürəyi tarixi Vətəni ilə bir döyünürdülər, onlar hər gün gedən döyüşləri izləyirdilər, bizim uğurlarımıza sevinirdilər. Onu da bildirməliyəm ki, 44 gün ərzində və ondan sonra, həтта bu günə qədər mən minlərlə məktub alıram. Həm Azərbaycan vətəndaşlarından, həm dünya azərbaycanlıla-

ından, həm də bizə dost olan müxtəlif ölkələrin vətəndaşlarından dəstək məktubları alıram, həmrəylik məktubları alıram. Müharibədən bir il keçməsinə baxmayaraq, artıq bütün beynəlxalq aləm bizim Qələbəmizlə razılaşmış, bunu qəbul edib. Bu gün bölgədə, o cümlədən Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərində gündəliyi formalaşdırın tərəf də Azərbaycandır.

44 gün ərzində biz təkcə öz ərazi bütövlüyümüzü bərpa etmədik, təkcə düşməni torpaqlarımızdan qovmadıq, təkcə milli ləyaqətimizi bərpa etmədik, biz erməni faşizminin başını əzdik. Bu gün azad edilmiş torpaqlara gələn hər bir insan erməni vəhşiliyinin təzahürlərini öz gözləri ilə görür. Bizim bütün şəhərlərimiz yerlə-yeksan edilib, bütün tarixi abidələrimiz, məscidlərimiz ermənilər tərəfindən ya tam dağıdılıb, ya da təhqir olunub. 67 məsciddən 65-i tamamilə dağıdılıb, qalan yarıdağılmış məscidlərdə mənfur düşmən bizi təhqir etmək üçün, bütün dünya müsəlmanlarını təhqir etmək üçün heyvan saxlayırdı, inək, donuz saxlayırdı. Mən əminəm ki, dünya müsəlmanları buna adekvat reaksiya verəcəklər. Mən bir çox müsəlman ölkələrindən bu məsələ ilə bağlı məktublar alıram. Biz işğal dövründəki erməni vəhşiliyi ilə bağlı, erməni faşizmi ilə bağlı əməli işlər aparırıq, bütün dünyanı məlumatlandırırıq və məlumatlandıracağıq.

Ona görə də bizim Qələbəmiz qeyd etdiyim kimi, erməni faşizmi üzərində əldə edilmiş Qələbədir. Ermənistanda hakimiyyət dəyişikliyi olur və olubdur, ancaq düşmənin xisləti dəyişmir. Ermənistanda tüğyan edən azərbaycanofobiya, islamofobiya psixi xəstəlik dərəcəsinə çatmışdır. Azərbaycanlılara qarşı olan nifrət orada rəsmi ideologiyaya kimi bərqərar edilib. Əks təqdirdə, bu qədər vəhşilik törədilməzdi. Azad edilmiş torpaqlara hər gələn insan dəhşətə gəlir ki, bunu törədən insan deyil. Mən həтта deyə bilərəm ki, bunu törədən heyvan da deyil. Bunu törədən azğınlaşmış, quduzlaşmış, azərbaycanofob kütlədir, qəbilədir. Buna başqa ad vermək olmaz və bütün dünya bunu görməlidir. Ermənistanın havadarları bunu görməlidirlər. Görmək istəməsələr də, görməlidirlər və görəəcəklər, biz göstərəcəyik, bütün dünyaya göstərəcəyik ki, biz hansı bəlanın dərsini verdik, biz bölgəmizdə hansı bəladan xilas etdik. 30 il ərzində bizim bütün tarixi abidələrimizi, milli sərvətlərimizi, təbii resurs-

larımızı talayan, dağıdan düşməne dərs verilməli idi, yoxsa yox?! Buna baxmayaraq, müharibədən əvvəl mən dəfələrlə demişdim ki, əgər Ermənistan rəhbərliyi öz xoşu ilə, beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə riayət edərək torpaqlarımızdan çıxarsa, müharibə təbii ki, istisna ediləcəkdir. Müharibə dövründə də mən bunu dəfələrlə demişəm. **Demişəm ki, Ermənistan rəhbərliyi bizə tarix versin, hansı gündə hansı torpaqlarımızdan çıxır və biz müharibəni dayandırmağa hazırıq. Ancaq bunu etmədilər. 44 gündən sonra - artıq Ermənistan ordusunun belı qırılandan, biz alımmaz qala sayılan Şuşanı və ardınca 70-dən çox kəndi işğalçılarıdan azad edəndən sonra düşmən məcbur qalıb təslim olub. Bu dərs əbədi dərsdir, bunu heç kim yaddan çıxarmasın!**

Erməni faşizmi məhv edilib, ancaq onun təzahürləri görünməkdədir. Bu, çox təhlükəli tendensiya, ilk növbədə, Ermənistan dövləti üçün. Mən bunu demişəm, bu gün Anım Günündə şəhidlərimizin əziz xatirəsi önündə bir daha deyirəm, əgər biz görsək ki, erməni faşizmi baş qaldırırs, əgər biz görsək ki, xalqımıza, dövlətimizə yeni təhlükə mənbəyi yaranırs, heç tərəddüd etmədən erməni faşizminin başını bir daha əzəcəyik. Bunu hər kəs bilsin! Müharibənin və Qələbənin rəmzi olan "Dəmir yumruq" yerindədir, bunu heç kim unutmasın!

Əziz həmvətənlər, Anım Günündə bütün şəhidlərimizin xatirəsi qarşısında, Birinci və İkinci Qarabağ müharibələrində şəhidlərinin ruhu qarşısında bir daha baş əyir, onlara Allahdan rəhmət diləyirəm. Onların yaxınlarına, qohumlarına deyirəm ki, mən demişdim, onları qanı yerdə qalmaqacaq və qalmadı. Biz onların qanını aldıq! Mən demişdim ki, biz onların qisasını döyüş meydanında alacağıq, belə də oldu. Bu Qələbəni bizə bəxş edən qəhrəman əsgər və zabitlərimiz bizim qürur mənbəyimizdir. Onların qəhrəmanlığı, onların şücaəti, fədakarlığı artıq dəstəyə çevrilib.

Biz bundan sonra qalib ölkə, müzəffər xalq kimi yaşayacağıq və azad edilmiş torpaqları quracağıq, bərpa edəcəyik. O torpaqlara artıq həyat qayıdır, insanlar qayıdır. Bu qayıdışı ən qısa müddət ərzində təmin etmək bu gün bizim başlıca vəzifəmizdir. Öz müraciətimizi Qələbəmizin ayrılmaz hissəsi olan sözlərlə təməmləməyə istəyirəm:

Qarabağ bizimdir!

Qarabağ Azərbaycandır!

“Biz regionu daha da proqnozlaşdırıla bilən, sabit və təhlükəsiz regiona çevirmək üçün yeni fəaliyyətə başlamalıyıq”

Bu sözləri sentyabrın 28-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Fransanın “France-24” televiziya kanalına müsahibə verərkən deyib.

O, bildirib: - Hər iki ölkənin xarici işlər nazirlərinin görüşü bu söylərin yaxşı göstəricisidir. Ümid edirəm ki, bu, təkcə bir görüş yox, yeni bir prosesin başlanğıcı, Azərbaycan və Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşması prosesinin və Cənubi Qafqaz regionunda geniş əməkdaşlığa yeni bir miqyas verəcək proses olacaq.

- Düzüdü, dialoqa yenidən başlamağa cəhd etmək və sülhə doğru irəliləmək üçün Ermənistan rəhbərliyi - Ermənistan baş naziri ilə əlaqə yaratmısınız mı?

- Keçən ilin noyabr ayında müharibə bitəndən bəri bizim bir-birimizi görmək üçün yalnız bir imkanımız olub. Bu, yanvar ayında Rusiya Prezidenti Vladimir Putin tərəfindən Moskvada təşkil olunan üçtərəfli görüş zamanı olub. Görüşün məqsədi müharibədən sonra hadisələrin gedişatını planlaşdırmaq idi. Bizim bir-birimizi görmək üçün başqa imkanımız olmayıb. Yəqin ki, bu pandemiya ilə və ya başqa səbəblərlə əlaqədar olub. Lakin Azərbaycan heç vaxt, hətta müharibə zamanı, hətta işğal zamanı belə istənilən yüksək səviyyəli təmaslara etirazını bildirməyib. Əksinə, hesab edirik ki, bu təmaslar hər iki tərəfdə ola bilən sualları cavablandıra bilər və regionun inkişafı üçün yeni başlanğıc nöqtəsi ola bilər. Bizim mövqeyimiz çox aydındır. Biz münaqişənin həll olunduğunu hesab edirik, keçmişə qayıdış olmamalıdır, Ermənistanla revanşizm əlamətləri olmamalıdır. Biz gələcək haqqında, sülh haqqında və regionu necə daha da sabit və təhlükəsiz etmək imkanları haqqında danışıqlıyıq.

- Müharibənin ildönümü ilə əlaqədar müraciətinizdə Siz dediniz ki, - mən Sizin sitat götürürəm: “Əgər biz erməni faşizminin bir daha baş qaldırdığını görsək, yeni təhlükə görsək, heç bir tərəddüd etmədən erməni faşizmini yen-

nidən əzəcəyik”. Bu, sülh mesajı kimi səslənmir, elə deyilmi?

- Bilirsiniz, bu, Ermənistandakı vəziyyəti əks etdirən bir fikirdir. Regionda sülhün bərqərar olunması ilə bağlı bizim mövqeyimizə gəldikdə, mən bir neçə dəfə açıq bəyanatlar vermişəm və yaqin siz internetə baxsanız, onları tapa bilərsiniz. Bunlar xüsusilə sərhədlərin delimitasiyası və demarkasiyası üzərində işə başlamaqdan, Ermənistanla sülh sazişinin üzərində aparılacaq hərtərəfli danışıqlara hazırlaşmağa başlamaqdan ibarətdir. Bütün bunlar xoşməramlı jestlərdir. Yeri gəlmişkən, bunların heç birinə Ermənistan rəhbərliyi tərəfindən adekvat cavab verilməyib. Onlar ya bu təkliflərə məhəl qoymur, ya da ki, hazır olmadıqlarını deyirlər. Lakin mənim bəyanatım öz mənsəyini Ermənistanla müşahidə etdiyimiz tendensiyadan götürür. Bu siyasi istəblşməntin bəzi dairələrində revanşizm tendensiyasıdır. Söhbət təkcə müəlifətdən getmir, iqtidardan da gedir. İntiqam almaq üçün ictimai bəyanatlardan və daha önəmli praktiki addımlardan, Ermənistanı militarizasiya etmək cəhdlərindən, bir məqsəd xatirinə edilən, müharibəyə yenidən başlamaq üçün yeni miasir əvadənlqlərə çıxış əldə etmək cəhdlərindən gedir. Buna görə, mənim sözlərim kobud görüna bilər, lakin bu sözlərin əsas məqsədi Ermanistan rəhbərliyi və Ermənistan siyasi istəblşməntini istənilən revanşizm əlamətlərinə, xalqımıza, dövlətçiliyimizə və ərazi bütövlüyümüza qarşı istənilən təhlükəyə cavab verəcəyi haqqında xəbərdar etməkdən ibarət idi. Onlar bizim necə cavab verdiyimizi bilir və İkinci Qarabağ müharibəsi onların bizim qarşımızda heç bir şansının olmadığını göstərdi. Biz müharibəyə başlamaq istəmirik. Bu, bizə lazım deyil. Danışıqlar aparılan illər ərzində bu, bizə heç vaxt lazım olmayıb. Lakin indi hesab edirik ki, revanşizm səylərindən vaz keçmək və gələcəyə doğru baxmaq üçün onlara xəbərdarlıq etmək vaxtdır.

- Burada bir məsələ var. Siz hesab edirsinizmi ki, bütün əraziləri geri qaytar-

mısınız? Əvvəllər Sizin bəyanatlarınız olub ki, Ermənistanın paytaxtı İrəvan qədim Azərbaycan torpağıdır. Bəli, Siz ötən il torpaqları geri qaytardınız, ancaq yenə də müəyyən suallar var. Ermənistanın özünün hesab etdiyi ərazilərlə bağlı hər hansı iddianız varmı?

- Xeyr. Mənim bəyanatlarımda siz heç vaxt ərazi iddialarının əlamətlərini tapa bilməzsiniz. Mənim nəzərdə tutduğum tarixi həqiqətdir. Bu, bir tarixi faktıdır ki, 1920-ci ildə sovet hakimiyyəti Azərbaycanı ayırmaz hissəsi olan Zəngəzuru qopararaq, onun Ermənistanla birləşdirilməsi ilə bağlı qərar qəbul edib və bu qərar icra olunub. Bu hadisə 1920-ci ildə baş verib - 101 il bundan əvvəl. Tarixi torpaqlarımız haqqında danışıqlar mən ərazi iddialarından bəhs etmirdim. Siz mənim heç bir çıxışında buna rast gələ bilməzsiniz. Bununla yanaşı, hər bir ölkə kimi, biz də tariximizi bilməli, gənc nəsil qədim tariximizi bilməli, keçmişdə hansı ərazilərdə yaşadığımızdan xəbərdar olmalı və oralara necə qayıtmalı olduğumuzu bilməlidir. Əminəm ki, biz oralara qayıdacağıq. Mən artıq bunu demişdim ki, biz ora tanklarla deyil, piyada, avtomaşın və təyyarələrlə gedəcəyik.

Vəziyyət normallaşandan sonra sülh müqaviləsinə nail olunacaqsan, niyə də biz geri qayıtmayaq? Bu, bizim legitim hüququmuzdur. Lakin sualınıza cavab verərkən tamaşaçılarımızın diqqətini bir məsələyə cəlb etmək istəyirəm ki, Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları var. Onlar hələ də iddia edirlər ki, “Dağlıq Qarabağ” bizə məxsus deyil. Onlar hələ də iddia edirlər ki, o, ya Ermənistanla məxsusdur, ya da ki, “müstəqil” bir qurumdur. Azərbaycanın siyasi və coğrafi xəritəsində “Dağlıq Qarabağ” adlı vahid yoxdur.

Bela bir qurum mövcud deyil. Beləliklə, Ermənistan, ilk növbədə, Azərbaycana qarşı istənilən ərazi iddiasını geri götürməli və özünü yaxşı aparmalıdır. Biz isə adekvat münasibət göstərəcəyik.

- Sualım Fransanın mövqeyi ilə bağlıdır. Fransa Sizin bəzi hərəkətlərinizi tənqid etdi və bu yaxınlarda Ermənistanla sərhəddən geri çəkilməyə çağırırdı. Siz Fransanı dürüst vasitəçi hesab edirsiniz?

- Bilirsiniz, müstəqilliyimizin bütün illərində biz ikitərəfli əlaqələrimizdə Fransa ilə bu mövzuda və bir çox digər məsələlərdə fəal çalışırıq. Fransa hər zaman Azərbaycanda dost ölkə hesab olunub. Biz bir çox iqtisadiyyat, ticarət və infrastruktur layihələrini həyata keçirmişik. Münasibətlər uğurla inkişaf edirdi və biz ümid edirik ki, Minsk qrupunun həmsədri və dürüst vasitəçi kimi Fransa bu vəzifəyə sadıq olacaq. Fransa Minsk qrupunun həmsədri olmasaydı, əlbəttə, onun istənilən ölkə ilə münasibət qurması öz işi olardı. Bizim Fransa ilə Ermənistanın tarixi əlaqələrindən, Fransada fəal erməni icmasının olmasından və onların qərar qəbul edən şəxslərə mümkün təsirinə xəbərimiz var. Ancaq, səmimi desəm, müharibə zamanı Fransa özünü dürüst vasitəçi kimi aparmadı. Fransa tərəf seçdi - Ermənistanın tərəfini. Özünün hərəkət və bəyanatlarında Azərbaycanı açıq şəkildə ittiham etdi və qərəzli yanaşma nümayiş etdirdi. Təbii ki, bu məsələ narahatlıq doğurdu. Biz bu narahatlığı ifadə

etdik, çünki bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, istənilən ölkənin seçimləri, dostları və qeyri-dostları ola bilər. Bu, onların öz işidir və burada biz heç nə deyə bilmərik. Lakin bir ölkə vasitəçi olması ilə bağlı ATƏT-in mandatına sahibdirsə, bu halda ölkə bitərəf olmalıdır. Müharibə zamanı və ondan dərhal sonra baş verənlərə qayıtmaq istəmirəm, biz Parisdən gələcək münasibətlərimizlə bağlı müsbət siqnallar aldığ və onlara müsbət cavab verdik. Müxtəlif səviyyələrdə, o cümlədən bu yaxınlarda iki ölkənin xarici işlər nazirləri arasında təmaslar olmuşdur. Azərbaycan hər zaman əməkdaşlığa açıq olub. Fransa dünyada aparıcı dövlətlərdən biridir və biz normal münasibətlərin olmasını istəyirik. Hesab edirik ki, müharibənin başlanmasından bir ilin keçməsinə baxmayaraq, regionda nəyə nail olmaq istədiyimizə gəldikdə, çox realist yanaşmanın tətbiqi edilməsi vacibi yetişib. Əminəm ki, Fransa regionda sülhü, sabitliyi, təhlükəsizliyi arzulayır. Biz də bunu istəyirik. Ümid olunur ki, Ermənistan da istəyir. Biz bunun üzərində işləməliyik, buna diqqətlə yanaşmalıyıq və bir il əvvəl baş verənlərə qayıtmalı deyilik. Bizə gəldikdə, bu çox xoşagəlməz hadisələrdən sui-istifadə etməyəcəyik. Biz səhifəni çevirmək istəyirik.

“Əgər kimsə “Dağlıq Qarabağ”a status vermək istəyirsə, öz ölkəsində bir ərazi versin, orada bir qurum yaratsın, ya cümhuriyyət yaratsın, onların müstəqilliyini tanısan, biz də tanıyaq. Amma Azərbaycan ərazisində yox!”

Bu sözləri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Türkiyənin Anadolu Agentliyinə verdiyi müsahibədə deyib. Müsahibənin qısa mətnini təqdim edirik.

- Həmsədlərin ölkələri uzun müddət status-kvonu davam etdirmək strategiyasını yürütdü. Ancaq Zəfərdən sonra Minsk qrupunun, həmsədlərin yenidən prosesə daxil olması, vasitəçilik diplomatiyası yürütməsi gündəmdədir, belə tələblər var. Bununla əlaqədar nə düşüürsünüz? Bu, gələcəkdə bir həll yolu ola bilərmi, bunun bir faydası olacaqmı?

- Bilirsiniz, Minsk qrupuna sədrlik edən ölkələr, onların prezidentləri işğal dövründə bir neçə dəfə çox müsbət açıqlamalar verdilər, təqribən 7-8 il bundan öncə. Onlardan biri də o idi və açıq bəyan edilmədi ki, status-kvo qəbulədiməzdir və dəyişdirilməlidir. Biz də bunu çox müsbət qəbul etdik. Şəxsən mən bu məsələ ilə bağlı dəfələrlə öz fikirlərimi bildirmişdim və demişdim ki, bu, uzun illər ərzində gözənilən bir açıqlamadır. Status-kvonun dəyişdirilməsi nə deməkdir – işğala son qoyulması. Ancaq bu açıqlamalardan sonra onlar praktiki addımlara keçmədilər. Ondan da əlavə, bir müddət sonra onlar bu ifadədən də geri çəkildilər və həmsədlər tərəfindən yeni bir ifadə ortalığa atıldı - status-kvo dayanıqlı deyil. Yəni, bunların arasında çox böyük fərq var. Biri var ki, qəbulədiməzdir, bir də var ki, dayanıqlı deyil. Mən o zaman da onları tənqid etmişdim və demişdim ki, bu mövqə dəyişikliyi Ermənistanın işğalçılıq siyasətinin dəyişməsinə son qoymur. Ancaq təəssüf ki, ondan sonrakı dövr də onu göstərdi ki, Minsk qrupu, sadəcə olaraq, bu məsələni həll etmək fikrində deyildi. Biz 44 günlük müharibə zamanı bunu bir daha gördük. Çünki Birləşmiş Millətlər Təşkilatında bizə qarşı məsələni qaldıran Minsk qrupuna həmsədrlik edən bəzi ölkələr idi. Müharibə gedir, biz öz torpaqlarımızda beynəlxalq hüququ bərpa edirik, ədalət savaşına çıxmışıq. Ancaq Birləşmiş Millətlər Təşkilatında bizə qarşı hansısa sanksiya məsələsini ortaya atmaq tamamilə ədalətsizlikdir.

İndiki dövrə gəldikdə, Minsk qrupunun fəaliyyətini biz demək olar ki, görmürük. Adətən onlar danışıqlar prosesi dövründə gəlirdilər, təkliflər verirdilər, prezidentlər səviyyəsində keçirilən görüşlərin gündəliyini təsbit edirdilər, bizə təkliflər edirdilər ki, hansı məsələlər müzakirə

oluna bilər. Hər iki tərəf də razılaşma əsasında bu məsələləri müzakirə edirdi. İndi isə müharibənin bitməsindən bir ilə yaxın vaxt keçməsinə baxmayaraq, onlardan hər hansı bir təklif yoxdur. Bir dəfə Azərbaycana gəlmişdilər və mən onlara dedim ki, siz təklif verin. Biz bu məsələni həll etdik, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi başa çatdı, “Dağlıq Qarabağ” adlı inzibati ərazi, yəni, qurum mövcud deyil. Bu günlərdə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyasının sessiyasında çıxışında da mən bütün ölkələrə müraciət etdim və dedim, rica edirəm ki, bundan sonra “Dağlıq Qarabağ” ifadəsi işlədilməsin, Azərbaycan ərazisində belə bir qurum yoxdur. Qarabağ zonası var, Şərqi Zəngəzur var. Belə olan halda Minsk qrupunun fəaliyyəti üçün bu gün yeni məsələlər ortalığa çıxmaldır. Yəni, məsələ - Dağlıq Qarabağ münaqişəsi bitdi. Nə ola bilər? Mənim fikrimcə, yeni, etimad tədbirləri, ondan sonra yolların açılması, dəhlizlərin açılması, sülh prosesinə dəstək vermək, Ermənistan-Azərbaycan əlaqələrini tənzimləmək, çalışmaq ki, Ermənistan-Azərbaycan arasında bizim təklif etdiyimiz sülh müqaviləsi imzalanınsın. Yəni, məncə, onların fəaliyyət dairəsi bu gündən sonra bundan ibarət olmalıdır. Yoxsa “Dağlıq Qarabağ” - olmayan qurumun statusu ola bilərmi? Əlbəttə ki, yox. Mən demişəm, bir daha demək istəyirəm ki, əgər kimsə “Dağlıq Qarabağ” statusu vermək istəyirsə, öz ölkəsində bir ərazi versin, orada bir qurum yaratsın, ya cümhuriyyət yaratsın, onların müstəqilliyini tanısan, biz də tanıyaq. Amma Azərbaycan ərazisində yox!

- Cənab Prezident, sözlərinizdən anladığımıza görə Minsk qrupu da hazırkı - 44 günlük müharibədən sonrakı realığı, bölgədə yaranan reallığı qəbul etməlidir və bununla bağlı addımlar atmalıdır, yeni təkliflər verməlidir. Bunlarını ifadə edirsiniz?

- Əslində, bilirsiniz, bir daha demək istəyirəm, İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra Minsk qrupundan bu günə qədər bizə hər hansı bir təklif verilmədi. Təklif olmadığı təqdirdə Minsk qrupunun fəaliyyəti haqqında danışmaq yersizdir. Yəni, bir il artıq keçir. Nə təklif edirsən? Deyirsən ki, bu münaqişə həll edilməlidir. Mən Azərbaycan olaraq deyirəm ki, bunu həll etmişəm, təkbəşinə, bütün təzyiqlərə rəğmən. Ona görə bu təklif olmalıdır. Nə ilə məşğul olmalıdır? Mən öz fikirlərimi ifadə etdim. Qalan şeylər isə onların məsuliyyətidir.

- Yeni yaranan bu realıqdan sonra Azərbaycan, Ermənistan, Rusiya arasında bir protokol imzalandı. Orada bəzi maddələr var, xatırladığımıza görə 9 maddə idi. Siz bu maddələrin həyata keçirilməsindən məmnunsunuzmu? Ötən bir il ərzində kifayət qədər həyata keçirildimi? Həmin maddələrdən nələr əskikdir?

- Bütövlükdə məmnunam. Çünki orada olan əsas məsələlər öz həllini tapdı. Bildiyiniz kimi, Ermənistan bu Bəyanatı imza atmaqla öz üzərinə öhdəliklər götürmüşdür və bu öhdəlikləri məcbur olub yerinə yetirdi. Bu öhdəliklərin yerinə yetirilməsi müharibədən dərhal sonra baş vermişdir. Yəni, o zaman işğal altında olan bölgələrdən erməni qüvvələrinin çıxarılması orada açıq-aydın göstərilirdi və müharibə bitəndən sonra

20 gün ərzində Ağdam, Kəlbəcər və Laçın rayonları bizə qaytarıldı. O zaman Ermənistan bu məsələyə çox məsuliyyətli yanaşırdı. Nə üçün? Çünki qorxu içində idi. Çünki bilirdi ki, əgər 10 noyabr tarixində bu Bəyanatı imza atmasaydı, onların durumu daha pis ola bilərdi. Yəni, bizə dayandıracaq bir qüvvə yox idi və savaş dönməndə dəfələrlə mən Azərbaycan xalqına müraciət edərək deyirdim ki, Ermənistan bizə tarix versin, təqvim versin nə zaman bizim torpaqlarımızdan çıxır, biz dərhal müharibəni dayandırmağa hazırıq.

Bu tarix bizə noyabrın 9-da verildi, Ermənistan faktiki olaraq kapitulyasiya, yəni, təslim aktını imzaladı və noyabrın 10-da müharibə dayandı.

Ona görə o önəmli məsələlərin həlli Ermənistanın qorxu içində olmasından qaynaqlanırdı. Amma ondan sonra nə oldu? Sülhməramlı qüvvələr gəldi, bir müddət keçdi və qalan məsələlərin icra edilməsi dayandı. Orada açıq-aydın göstərilir ki, erməni silahlı qüvvələri bizim torpaqlarımızdan tam çıxarılmalıdır. Müharibə başa çatandan təxminən 15-20 gün sonra Ermənistandan sülhməramlı qüvvələrin məsuliyyətində olan ərazilərdən – Laçın dəhlizindən azad edilməsi torpaqlara 62 nəfərdən ibarət bir təxribat qrupu göndərildi. Bu, 10 noyabr Bəyanatına tam ziddir. Azərbaycan Ordusu onları zərərsizləşdirdi və onlar həbs olundular. İndi onlara hərbi əsir deyirlər. Amma gedin baxın beynəlxalq konvensiyalara, hərbi əsir kim ola bilər. Bunlar hərdə əsir deyil. Müharibə bitdi, noyabrın 10-da Bəyanat imzalandı. Ondan sonra göndərilən hər hansı bir hərbi təxribat qrupunun üzvü kimi təsbit edilməlidir. Yəni, bu məsələ öz həllini tapmadı. Bu, çox önəmli məsələdir və biz ısrar edirik ki, bu, öz həllini tapsın, tam həllini tapsın. Ola bilər ki, qismən həllini tapıbıdır.

Digər məsələ dəhlizlərin açılmasıdır. Noyabrın 9-dan 10-na keçən gecə imzalanmış Bəyanatda göstərilir ki, Azərbaycanın əsas hissəsi ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında bağlantı olmalıdır. Bu, bağlantı təmin edildimi? Xeyr. Amma bu bağlantı təmin etmək üçün o qədər də böyük zamana ehtiyac yoxdur. Orada quru yollarla məsafə cəmi 40 kilometrdir. Biz müharibədən sonra keçən bir il ərzində min kilometrən çox yol çəkdik – həm torpaq yol, həm asfalt yol. İndi orada 40 kilometr yolun açıl-

ması böyük problem deyil. Ancaq buna baxmayaraq, - hətta Ermənistan buna razılıq da verib, - aparılan müzakirələr nəticəsiz qalıb. Yəni, Ermənistan 10 noyabr Bəyanatını, onun şərtlərini kobudcasına pozur. Biz hələlik səbirli, təmkinli davranırıq. Amma bizim səbrimizin də həddi var və İkinci Qarabağ savaşına göstərdi ki, səbrimiz tükənəndə nələr baş verir. Ona görə Ermənistan rəhbərliyinə şans veririk ki, noyabrın 10-da imzalanmış Bəyanatın bütün müddəalarını yerinə yetirsin və özünü məsuliyyətlə aparsın.

- Hörmətli cənab Prezident, işğaldan azad edilən bölgələrə tez-tez gedirsiniz, görüntülər paylaşırsınız, biz xəbərləri alırıq. Görüntüləri çəkən və paylaşan da Sizinlə birlikdə bölgədə olan hörmətli Mehriban xanım Əliyevədir. Biz görüntüləri onun vasitəsilə, onun paylaşımaları ilə alırıq. Həm Azərbaycanda, həm də Türkiyədə Sizin oradakı dialoqlarınız, hərəkətləriniz çox böyük rəğbətə qarşılanır. Bununla bağlı nə deyə bilərsiniz?

- Bu, bilirsiniz, ələ öz-özüne yarandı, təbii yarandı. Biz bunu planlaşdırmırdıq. Biz, sadəcə olaraq, ilk dəfə Şuşaya gəldəndə Bakıdan səhər çıxmışdıq, çünki o zaman yol çox uzaq idi. Biz Füzüldən Şuşaya Zəfər yolu ilə təqribən 3 saata getmişdik, özü də yollar qarlı idi, buz bağlanmışdı. Ona görə səhər erkən çıxmışdıq, hələ qarənliq idi və hava işıqlandıqca çox gözəl mənzərə yarandı. Mehriban xanım onu öz telefonu ilə çəkməyə başladı və mənə də çəkdi. Mən də dedim ki, yolumuz Şuşayaıdır və bundan başladı. Ondan əvvəl təbii ki, Ağdam və digər rayonlar da var idi. Bu, xüsusı bir təşəbbüsdür. Çünki adətən mənim səfərlərimi rəsmi heyət işıqlandırır. Adətən, orada çox rəsmi görüşlər, çıxışlar, mərasimlər və sair olur. Bu isə yeni bir yanaşma idi və bilirəm ki, bir çoxlarının xoşuna gəldi. Bizim də xoşumuda gəldi. Bilirsiniz, bu sözləri deyərəkən, ilk növbədə, mənim gözələrimin önünə o bölgələrdə yaşamış insanların gəlirdi. Mən, ilk növbədə, onlar üçün bunu deyirdim. Çünki onlar 30 il həsrət içində idilər və mən gəlmişəm oraya, mən bu evi görürəm, bu binanı görürəm, onlar görmürlər. Onlar bizim gözələrimizlə onu görməlidirlər. Hər zaman mənim gözələrimin önündə onlar idi, nə qədər azab çəkildilər, nə qədər əziyyət çəkildilər, amma sınımadılar, möhkəm durdular. Budur Azərbaycan! Budur Azərbaycan xalqı! Mən sizi də duyğulandırdım...

30 sentyabr - 6 oktyabr 2021-ci il

Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatasının 25 illik yubileyi münasibətilə “Şəffaflıq və audit: yeni dövrün çağırışları, problemlər, vəzifələr” mövzusunda beynəlxalq elmi-praktik konfrans keçirilmişdir

Azərbaycanın iqtisadi inkişaf modelini səciyyələndirən əsas xüsusiyyətlərdən biri tərəqqinin vacib amillərindən hesab edilən şəffaflığa xüsusi önəm verilməsidir. Bu baxımdan heç də təsadüfi deyildir ki, yeni şəraitdə aşkarlıq və şəffaflıq prinsipləri ölkəmizin iqtisadi-sosial inkişaf siyasətinin əsas hədəflərindən birini təşkil edir. Prezident İlham Əliyevin sözləri ilə desək, “Yeni dövr şəffaflıq dövrüdür, dürüstlük dövrüdür, inhisara son qoymaq dövrüdür.” Prezident cənab İlham Əliyevin müdrik rəhbərliyi, misilsiz cəsarəti və yüksək təşkilatçılıq bacarığı sayəsində Azərbaycan ildən-ilə dünyanın əksər ölkələrinə nümunə ola biləcək iqtisadi və sosial uğurlara imza atır. Bütün bunların müqabilində cənab Prezidentin iqtisadi fəaliyyətdə şəffaflığı artırmaq, kölgə iqtisadiyyatını azaltmaq və korrupsiyaya qarşı mübarizənin gücləndirilməsini daim diqqət mərkəzində saxlamaq, büdcə vəsaitlərindən təyinatna görə istifadə olunmasını təmin etmək, xərclərin səmərəliliyini yüksəltmək barədə verdiyi tövsiyə və göstərişlər müasir şəraitdə son dərəcə böyük aktuallıq kəsb edir. Azərbaycanı iqtisadi inkişaf modelini səciyyələndirən əsas xüsusiyyətlərdən biri idarəetmə sistemində və bütövlükdə sosial-iqtisadi həyatda şəffaflıq amilinə xüsusi önəm verilməsidir. Ölkədə şəffaflığın təminatı və milli auditin təşəkkülü ümum-milliləşdirilib. Heydər Əliyevin

rinə nəzarəti və maliyyə intizamını gücləndirmək, gəlirlərdən səmərəli istifadəni təmin etmək cəmiyyəti daim qayğılandırıran məsələlərdəndir. Şəffaflıq olmadan qazanılan iqtisadi uğurların davamlılığını və sosial rifahı təmin etmək mümkün deyildir. Bu baxımdan, Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatasının 25 illik yubileyi münasibətilə 16 sentyabr 2021-ci il tarixində Auditorlar Palatası və Azərbaycan İqtisadçılar İttifaqının birgə təşkilatçılığı ilə yüksək səviyyədə təşkil olunmuş “Şəffaflıq və audit: yeni dövrün çağırışları, problemlər, vəzifələr” mövzusunda keçirilmiş beynəlxalq elmi-praktik konfrans iqtisadi inkişafın müasir rəqəmsallaşma mərhələsində şəffaflığın təmin edilməsində və hesabatlılığın yüksək səviyyədə qurulmasında, kölgə iqtisadiyyatının aradan qaldırılmasında, korrupsiyaya qarşı mübarizədə dövlət və qeyri-dövlət nəzarətinin, həm də ictimai nəzarətin, o cümlədən müstəqil auditin rolunun getdikcə artırılmasına, bu sahədə mövcud olan problemlərin və qarşıda duran vəzifələrin müəyyənləşdirilməsinə öz töhfəsini vermiş, səmərəli əməkdaşlıq çərçivəsində mütərəqqi dünya təcrübəsinin öyrənilməsi və təbii üçün geniş imkanlar yaratmışdır. Bakıda təşkil edilən konfrans çərçivəsində ölkə iqtisadiyyatının dayanıqlı və hərtərəfli inkişafının mühüm amili kimi müəyyən edilmiş bir sıra məsələlər, o cümlədən şəffaflığın artırılması və

“Yeni dövr şəffaflıq dövrüdür, dürüstlük dövrüdür, inhisara son qoymaq dövrüdür.”

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

dəstələri düzmüşlər.

Tədbiri Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatasının sədri, iqtisad elmlər doktoru, professor Vahid Novruzov açaraq, iştirakçıları və qonaqları salamladı. O, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 2021-ci il 15 sentyabr tarixli 1/518 nömrəli “Şəffaflıq və audit: yeni dövrün çağırışları, problemlər, vəzifələr” mövzusunda beynəlxalq elmi-praktik konfransın iştirakçılarına ünvanladığı təbrik məktubunu iştirakçıların diqqətinə çatdırdı. Tədbir iştirakçılarına həmçinin Zati-aliləri cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə son dövrlərdə iqtisadi islahatların

sində əldə edilmiş uğurlardan danışarkən Azərbaycan Dövlət Neft Fondunun dünyanın 64 ən şəffaf müstəqil fondları arasında 5-ci yeri tutması da xüsusi qeyd olunmalıdır. “Ticarət obyektlərində yeni nəsil kassa aparatlarının quraşdırılması ticarətdə dövrüyyaların leqallaşdırılmasına müsbət təsir göstərmiş, 2020-ci ilin 6 ayı ilə müqayisədə 2021-ci ilin 6 ayında onlayn kassa üzrə dövrüyyə 2,1 dəfə artmışdır. Ölkəmizdə təsərrüfat subyektlərinin məcburi auditdən keçmə səviyyəsi son 5 ildə 3,2%-dən 48,7%-ə kimi yüksəlmişdir. Göründüyü kimi, kölgə iqtisadiyyatının miqyasını azaldılması, biznes fəaliyyətinin və gəlirlərin leqallaşdırılması sahəsində atılan addımlar öz müsbət nəticələrini verməkdədir. İndi mühüm olan bu yolu davam etdirmək və şəffaflığın daha da yüksəldilməsinə yönəlik təxirəsalınmaz tədbirlər həyata keçirilməkdir”, – deyərək, vurğulayıb.

Daha sonra Azərbaycan İqtisadçılar İttifaqının sədri, Milli Məclisin deputatı, akademik Ziyad Səmədzadə qonaqları salamlayıb, konfransın işinə uğurlar arzuladı. Akademik Ziyad Səmədzadə “Böyük qayıdış dövründə şəffaflıq” mövzusunda məruzə ilə çıxış edərək bildirdi ki, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə uğurla reallaşdırılan iqtisadi islahatlar, o cümlədən səhəbkarlığın inkişafı ilə bağlı dövlət proqramlarının həyata keçirilməsi, əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi, kölgə iqtisadiyyatının azaldılması və korrupsiyaya qarşı mübarizənin gücləndirilməsi, idarəetmə sistemində və bütövlükdə iqtisadi-sosial həyatda şəffaflıq amilinə xüsusi önəm verilməsi Azərbaycanda dayanıqlı və inklüziv iqtisadiyyatın inkişafı üçün zəmin yaradır. Belə şəraitdə sosial-iqtisadi islahatların mühüm amillərindən biri olan şəffaflığın artırılması istiqamətində müstəqil audit də özünəməxsus rol oynamaqdadır. Konfransın əvvəlində həmçinin Auditorlar Palatasının yubileyi münasibətilə auditor fəaliyyətinin inkişafında xidmətlərinə görə Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyevin 2021-ci il 15 aprel tarixli “Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatasının üzvlərinin “Tərəqqi” medalı ilə təltif edilməsi haqqında” Sərəncamı ilə təltif edilmiş Palatanın 11 nəfər əməkdaşına və üzvünə medallar təqdim edilmişdir. Konfransın davamı olaraq, Azərbaycan Respublikası Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyinin (KOBİA) İdarə Heyətinin sədri Orxan Məmmədov “KOB-ların uçot və hesabatlılığının sadələşdirilməsi və təkmilləşdirilməsi imkanları” mövzusunda məruzə ilə çıxış etmişdir. Orxan Məmmədovun sözlərinə görə, hesabatlarında uyğunsuzluq aşkar

edilən vergidəyicilərinin mütləq əksəriyyəti mikro və kiçik sahibkarlardır. KOBİA və Dövlət Vergi Xidmətinin birgə əməkdaşlığı çərçivəsində aparılan təhlillər göstərir ki, vergi ödəyiciləri, xüsusilə də xidmət və ticarət sahəsində fəaliyyət göstərən mikro və kiçik sahibkarların gəlir və xərclərin uçotunun qanunvericiliyə uyğun aparılmaması, bəyannamələrin düzgün tərtib edilməməsi və sair nəticəsində kameral qaydada vergilər hesablanır və bu vergi ödəyicilərinin narazılığına səbəb olur. Bu, həmin kateqoriyadan olan sahibkarların müvafiq sahədə bilik və bacarıqlarının istənilən səviyyədə olmadığını göstərir. Bu hal KOB subyektlərinin hesabat prosesinə professional mühasiblərin və auditorların cəlb etmək imkanlarının olmaması və hesabatları özləri tərəfindən təqdim etmək istəyindən qaynaqlanır. Belə halda sahibkarlara dəstək göstərilməli, eyni zamanda, uçot və hesabat formaları daha da sadələşdirilməlidir. Orxan Məmmədov qeyd edib ki, ölkənin müxtəlif şəhər və rayonlarında fəaliyyət göstərən və KOBİA-nın strukturuna daxil olan KOB inkişaf mərkəzləri tərəfindən vergi inzibətçiliyi, həmçinin maliyyə və qeyri-maliyyə, vergi hesabatlarının hazırlanması, uçot qaydaları istiqamətində mütəmadi olaraq təlim və məsləhət xidmətləri göstərilir. 2021-ci ilin ötən dövründə KOB inkişaf mərkəzləri tərəfindən qeyd olunan mövzularda 800-ə yaxın biznesə başlamaq istəyən şəxsin və sahibkarın faydalandığı 40-ə yaxın təlim təşkil olunub. O da bildirilib ki, mikro və kiçik sahibkarlıq subyektləri tərəfindən vergi inzibətçiliyi, vergi hesabatların hazırlanması və digər aidiyyəti sahələrdə yol verilən nöqsanların aradan qaldırılması üçün KOBİA və Dövlət Vergi Xidməti birgə layihəyə start verib. Layihə çərçivəsində nöqsanların müəhləyə olunduğu fəaliyyət istiqamətləri üzrə sahibkarlar təsnifatlaşdırılaraq KOB inkişaf mərkəzlərinin təlimlərinə cəlb olunacaq. Həmçinin Agentlik KOB subyektləri üçün uçot və hesabatlılığın daha da sadələşdirilməsinə dair təkliflərin hazırlanması istiqamətində aidiyyəti qurumlarla birgə əməkdaşlığa və koordinasiyalı işlərin həyata keçirilməsinə hazırdır. Daha sonra Avstriya “Johannes Kepler University Linz”-in professoru, dünyada kölgə iqtisadiyyatını təhlil edən görkəmli tədqiqatçı alim Fridrix Şnayder “Korona pandemiyasının kölgə iqtisadiyyatının həcmində təsirlərinin təhlili barədə” məruzəsini onlayn formada konfrans iştirakçıların diqqətinə çatdırdı. O, vurğuladı ki, kölgə iqtisadiyyatının və qeyri-rəsmi məşğulluğun “həqiqi” ölçüsü haqqında etibarlı rəqəmlər əldə etmək çox çətinidir (hər ikisi də çox vaxt böyük ölçülüdür). Bu baxımdan

Fridrix Şnayder kölgə iqtisadiyyatının ölçülməsinin 3 növ qiymətləndirmə metodu haqqında - sorğular və Milli Hesablardakı uyğunsuzluqları “hesablamaq” yolu ilə aparılan birbaşa prosedurlardan, makroiqtisadi göstəricilərdən istifadə edərək aparılan dolaylı prosedurlardan və kölgə iqtisadiyyatını “müşahidə edilməmiş” və ya “gizli” kimi qiymətləndirmək üçün statistik vasitələrdən istifadə edən modellərdən bəhs etdi. O, həmçinin 1991-2017-ci illər ərzində 15 ölkə üzrə ən yüksək və ən aşağı kölgə iqtisadiyyatı həcmi, o cümlədən Azərbaycan və ona qonşu olan 5 ölkə üzrə 1991-2020-ci illər ərzində ÜDM-in faizi ilə göstərilən kölgə iqtisadiyyatının müqayisəli həcmi əks etdirən müxtəlif cədvəllər və qrafikləri konfrans iştirakçılarına təqdim etdi. Tədqiqatçı alim təqdim etdiyi məruzədə ölkələrdə kölgə iqtisadiyyatının həcmi haqqında statistikani hansı mənbələrdən əldə etdiyini və onun ölçülmə metodikası barədə konfrans iştirakçılarına geniş məlumat verdi. Fridrix Şnayder qeyd olunan göstəricilərə korona pandemiyasının da təsirsiz qalmadığını xüsus vurğuladı.

Sonra Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsinin rəisi Nazim Rəcəbov “Korrupsiya və iqtisadi fəaliyyət sahəsində bağ verən cinayətlərin qarşısının alınmasında auditin rolu” mövzusunda məruzə ilə çıxış etmişdir. Nazim Rəcəbov diqqətə çatdırıb ki, Azərbaycan öz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra müasir və günün tələblərinə cavab verən iqtisadi inkişaf modelinin formalaşdırılması və gücləndirilməsi istiqamətində davamlı işlər görüldü, müvafiq dövlət proqramları qəbul edilib, ölkəmizdə korrupsiyaya qarşı mübarizənin gücləndirilməsi istiqamətində konseptual yanaşmalar formalaşdırılıb, həmçinin iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində şəffaflığın təmin olunması üçün audit institutunun inkişaf etdirilməsinə böyük önəm verilib, ölkədə auditor fəaliyyətinin qanunvericilik bazası gücləndirilərək, auditorların qərəzsiz və müstəqil fəaliyyəti üçün tələb olunan infrastruktur və maddi texniki baza yaradılıb. Belə ki, korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə dövlət proqramının icra müddəti ərzində ölkədə əhəmiyyətli qanunlar qəbul edilib, Azərbaycan korrupsiyaya qarşı mübarizə ilə bağlı qəbul edilmiş bütün beynəlxalq sənədlərə qoşulub. Dövlət Proqramı üzrə antikorrupsiya tədbirlərində Auditorlar Palatasının da fəal iştirak etməsi, Palata tərəfindən “Korrupsiyaya qarşı mübarizə məqsədilə dövlət sektorunda və özəl sektorda daxili audit xidmətinin yaradılması üzrə proqram” işləni hazırlanması təqdirəlayiq haldır.

bazar iqtisadiyyatına keçid istiqamətində həyata keçirdiyi siyasətin, cəmiyyətdə maliyyə şəffaflığının təmin olunmasına və bazar infrastrukturuna verdiyi qiymətin parlaq təzahürüdür. Ölkə başçısı cənab İlham Əliyevin diqqət və qayğısı sayəsində sürətli və dayanıqlı iqtisadi inkişaf şəraitində maliyyə nəzarətinin, o cümlədən auditor xidmətinin əhatə dairəsi genişlənib, maliyyə sistemində şəffaflığın artırılmasında və bütövlükdə, ölkə iqtisadiyyatının inkişafında onun rolu əhəmiyyətli dərəcədə artmaqdadır. Şəffaflığın artırılması Azərbaycanda həyata keçirilən dövlət quruculuğu strategiyasının mühüm hədəfləri sırasında özünə möhkəm yer tutur. Prezident İlham Əliyevin söylədiyi “Şəffaflıq, təmizlik, dürüstlük həyat tərzii olmalıdır” sözləri Azərbaycanda iqtisadi inkişaf modelinin mühüm komponenti kimi şəffaflığa önəm verilməsinin bariz nümunəsi hesab edilə bilər. Qeyd etmək lazımdır ki, şəffaflıq, kölgə iqtisadiyyatı və korrupsiya dünyəvi problem olaraq qalmaqda yeni iqtisadi şəraitdə beynəlxalq səviyyədə söylərin birləşdirilməsini zəruri edir. Fikrimizcə, keçirilmiş konfrans da bu sahədə konkret bir addım kimi dəyərləndirilə bilər. Bütün dünyada büdcə xərclə-

hesabatlılığın yüksək səviyyədə qurulması, maliyyə hesabatlılığı sahəsində qabaqcıl təcrübənin tətbiqi, rəqəmsallaşmaya keçid, rəqəmsallaşmanın mühasibat uçotu və daxili nəzarətə təsiri, korrupsiya və iqtisadi fəaliyyət sahəsində bağ verən cinayətlərin qarşısının alınması, auditdə yeni innovasiyaların və texnologiyaların tətbiqi, auditin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması, Beynəlxalq Mühasibat Uçotu və Audit Standartlarının, korporativ idarəetmə standartlarının təbiiyinin genişləndirilməsi, maarifləndirmə və əməkdaşlıq məsələləri üzrə təcrübə mübadiləsi ətrafında hərtərəfli müzakirələr aparılmışdır. Konfransda 12 ölkənin (Azərbaycan, Avstriya, Belçika, Türkiyə, Özbəkistan, Rusiya Federasiyası, Latviya, Polşa, Gürcüstan, Ukrayna, Makedoniya, Cernoqoriya) müvafiq audit və mühasibatlıq qurumlarını, beynəlxalq peşəkar təşkilatları, ölkəmizin dövlət və qeyri-hökumət təşkilatlarını, özəl sektoru, kütləvi informasiya vasitələrini, ali təhsil və elmi tədqiqat institutlarını təmsil edən 30-dan çox qurumdan 60-ə yaxın nümayəndə iştirak etmişdir. Konfrans iştirakçıları ilk öncə Fəxri Xiyabanda ulu öndər Heydər Əliyevin məzarını ziyarət edərək əkil qoymuş, oftalmoloq alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın məzarı üzərinə də gül

aparılməsi, auditin inkişafı, şəffaflığın artırılması və korrupsiyaya qarşı mübarizə istiqamətində görülən işlər və müstəqil auditə göstərilən böyük diqqət və qayğı barədə geniş məlumat verildi. Eyni zamanda, Vahid Novruzov Palatanın 25 il ərzində gördüyü işlərdən, həyata keçirdiyi tədbirlərdən, ölkəmizdə auditin inkişafından, perspektivlərindən və qarşıda duran vəzifələrdən danışdı. Palatanın sədri “Şəffaflıq dayanıqlı iqtisadi inkişafın mühüm amili kimi” mövzusunda məruzə ilə çıxış edərək qeyd etdi ki, kölgə iqtisadiyyatına və korrupsiya hallarına qarşı mübarizə tədbirlərinin genişləndirilməsi, şəffaflığın artırılması istiqamətində son illər həyata keçirilən tədbirlər də məhz bu məqsədə xidmət edir və konkret əməli-praktiki addımlarla və nəzərə cərpacaq nəticələrlə müşayiət olunur. Cari ilin yanvar-iyun aylarında Azərbaycanın dövlət büdcəsinə vergi daxilolmaları üzrə proqnoz 124,4 faiz yerinə yetirilməsi, o cümlədən qeyri-neft-qaz sektoru üzrə da proqnozdan əlavə büdcəyə 500 milyon manatın ödənilməsi, gömrük rüsumlarının həcminin artması iqtisadiyyatda əhəmiyyətli şəffaflaşma proseslərinin baş verdiyini, iqtisadiyyatın “kölgə”dən çıxarılmasını təsdiq edir. Şəffaflıq sahə-

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Zati-aliləri cənab İlham Əliyevə

Möhtərəm cənab Prezident,

Biz - Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatasının fəaliyyətə başlamasının 25 ildiyinə həsr edilmiş "Şəffaflıq və audit: yeni dövrün çağırışları, problemlər, vəzifələr" mövzusunda beynəlxalq elmi-praktik konfransın iştirakçıları dərindən razılıq hissi ilə qeyd etməyi özümləzə borc bilirəm ki, Sizin müdrik rəhbərliyiniz, misilsiz cəsarətiniz və yüksək təşkilatçılıq bacarığınız sayəsində Azərbaycan ildən-ildə dünyanın əksər ölkələrinə nümunə ola biləcək iqtisadi və sosial uğurlara imza atır.

Bütün bunların müqabilində iqtisadi fəaliyyətdə şəffaflığın artırılması, kölgə iqtisadiyyatının azaldılmasını və korupsiyaya qarşı mübarizənin gücləndirilməsini dəqiq qərar mərkəzində saxlamağınız bütöçə vəsaitlərindən təminatı üzrə səmərəli istifadə olunmasını təmin etmək, xərclərin səmərəliliyini yüksəltmək barədə bugünkü Konfrans iştirakçılarına göndərdiyiniz Təbrik məktubunuzda verdiyiniz tövsiyə və göstərişlər müasir şəraitdə son dərəcə böyük aktuallıq kəsb edir.

Məmnunluq hissi ilə qeyd edirik ki, Sizin diqqət və qayğıyız sayəsində sürətli və dayanıqlı iqtisadi inkişaf şəraitində maliyyə nəzarətinin, o cümlədən auditor xidmətinin əhatə dairəsi genişlənir, maliyyə sistemində şəffaflığın artırılmasında və bütövlükdə, ölkə iqtisadiyyatının inkişafında onun rolunu əhəmiyyətli dərəcədə artır.

Zati-Aliləri!

Azərbaycanın paytaxtı gözəl Bakıda təşkil edilən konfrans çərçivəsində ölkə iqtisadiyyatının dayanıqlı və hərtərəfli inkişafının mühüm amili kimi müəyyən edilmiş bir sıra məsələlər, o cümlədən şəffaflığın artırılması və hesabathlıqın yüksək səviyyədə qurulması, maliyyə hesabathlıqı sahəsində qabaqcıl təcrübənin tətbiqi, rəqəmsallaşmaya keçid, rəqəmsallaşmanın mühasibat uçotu, audit və daxili nəzarətə təsiri, korupsiya və iqtisadi fəaliyyət sahəsində baş verən cinayətlərin qarşısının alınması, auditdə yeni innovasiyaların və texnologiyaların tətbiqi, auditin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması, Beynəlxalq Mühasibat Uçotu və Audit Standartlarının, korpo-

rativ idarəetmə standartlarının tətbiqinin genişləndirilməsi, maarifləndirmə və əməkdaşlıq məsələləri üzrə işgüzar müzakirələr aparılmışdır.

Bu baxımdan Sizi əmin edirik ki, Azərbaycan Respublikasının Auditorlar Palatası və Azərbaycan İqtisadçılar İttifaqının birgə təşkilatçılığı ilə təşkil olunmuş "Şəffaflıq və audit: yeni dövrün çağırışları, problemlər, vəzifələr" mövzusunda beynəlxalq elmi-praktik konfrans çərçivəsində aparılmış müzakirə və təhlillər ölkələrimizdə kölgə iqtisadiyyatına qarşı mübarizə baxımından faydalı olacaq, iqtisadi inkişafın davamlılığının və şəffaflığın təmin edilməsində müntəzəmi dünya təcrübəsinin öyrənilməsi və tətbiqi üçün yeni imkanlar yaradacaqdır.

Möhtərəm cənab Prezident!

Sevindirici haldır ki, Konfransın xarici ölkə təmsilçiləri tərəfindən də yüksək dəyərləndirilən Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Ali Baş Komandanı olaraq Sizin məharətli sərkərdəliyiniz ilə Müzəffər Azərbaycan Ordusunun 44 günlük Vətən Müharibəsində zəfəri ölkə iqtisadiyyatının inkişafında yeni çağırışlar və imkanlar yaratmışdır. Yeni strateji çağırışlar, dayanıqlı iqtisadi inkişafın reallaşması kontekstində biz öz üzərimizə düşən vəzifələrin, xüsusilə ölkədə maliyyə nəzarəti sisteminin gücləndirilməsi, şəffaflığın artırılması, kölgə iqtisadiyyatının azaldılması, dövlətin və müliyyəetçilərin mənafelərinin qorunması və sahibkarlığın inkişafının təmin edilməsi istiqamətində Sizin rəhbərliyinizlə uğurlu həyata keçirilən iqtisadi siyasətə dəstəyimizi davam etdirmək əzmindəyik.

Müraciət Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatasının fəaliyyətə başlamasının 25 ildiyinə həsr edilmiş "Şəffaflıq və audit: yeni dövrün çağırışları, problemlər, vəzifələr" mövzusunda beynəlxalq elmi-praktik konfransın iştirakçıları tərəfindən qəbul edilmişdir.

Bakı şəhəri, 16 sentyabr 2021-ci il

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ	
"Şəffaflıq və audit: yeni dövrün çağırışları, problemlər, vəzifələr" Beynəlxalq Elmi-Praktik Konfransının iştirakçılarına	
Hörmətli Konfrans iştirakçıları!	
Sizi Auditorlar Palatasının 25 illik yubileyinə həsr olunmuş "Şəffaflıq və audit: yeni dövrün çağırışları, problemlər, vəzifələr" mövzusunda beynəlxalq elmi-praktik konfransın işə başlaması münasibətilə təbrik edirəm.	
Ötən illərdə ölkəmizdə həyata keçirilən uğurlu sosial-iqtisadi quruculuq işləri müstəqil Azərbaycan dövlətinin güclənməsi və ərazi bütövlüyünün bərpası üçün zəmin yaratmışdır. Sosial rifahın əsası olan iqtisadi sabitlik qorunmuş, qanunların aliliyi təmin edilmiş və işgüzar mühit davamlı yaxşılaşmışdır.	
Azərbaycan dövləti dayanıqlı və sürətli inkişafın vacib amili kimi şəffaflığın artırılmasına, bu sahədə beynəlxalq aləmdə qəbul edilmiş prinsiplərin tətbiqinə daim böyük önəm verir. İqtisadiyyatın bütün sahələrində korporativ idarəçilik prinsipləri geniş tətbiq edilmiş, informasiyanın əldə edilməsində açıqlıq artırılmış, ictimai iştirakçılıq genişləndirilmiş və vətəndaş cəmiyyəti təsisatları ilə əməkdaşlıq gücləndirilmişdir. Şəffaflığın ən yüksək səviyyədə təşviqi sahibkarlığın inkişafında, qeyri-neft sektoruna investisiya cəlbində və iqtisadiyyatın şaxələnməsində mühüm nəticələr vermişdir.	
Artan şəffaflığın ölkə iqtisadiyyatı üçün mühümlüyünü nəzərə alaraq, Azərbaycanın bu sahədə qəbul edilmiş beynəlxalq prinsiplərə sadiqliyini və bütün səylərini davamlı dəstəklənəcəyini bir daha vurğulayıram.	
Eyni zamanda, milli inkişaf prioritetləri və postpandemiya dövrünün çağırışları nəzərə alınmaqla həm dövlət sektorunda həm də özəl sektorda maliyyə nəzarətinin müasirliyi və təsirliliyinin artırılması üzrə bir sıra aktual məsələlərə öz həllini gözləyir. Bu səbəbdən bizim üçün yeni strateji mərhələ yüksək şəffaflığa və güclü rəqəbatə səykənən iqtisadi fəaliyyətin genişlənməsi ilə əsaslıdır. Konfransınızda da şəffaflığın artırılması, kölgə iqtisadiyyatına qarşı mübarizənin gücləndirilməsi, maliyyə nəzarətinin müntəzəmi təcrübəyə uyğunlaşdırılmaqla təsirliliyinin artırılması və digər aktual məsələlərin müzakirəsinə təşkilatçılıq hesab edirəm.	
Ümidvaram ki, keçirilən Konfrans ölkə iqtisadiyyatının daha da şəffaflaşması, rəqəbatın artması, dövlət vəsaitlərinin effektiv və təyinatına uyğun istifadəsində nəzarətin hərtərəfli gücləndirilməsi, dövlət və audit təsisatları arasında əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi, auditin müstəqil nəzarət institutu kimi inkişaf etməsi və audit xidmətlərində rəqəmsallaşma işinə öz töhfəsini verəcək, bu sahədə müntəzəmi dünya təcrübəsinin öyrənilməsinə və tətbiqinə geniş imkanlar yaradacaqdır.	
Bir daha sizə və Konfransın işinə uğurlar arzulayıram.	
	İlham Əliyev
Bakı şəhəri, " 15 " sentyabr 2021-ci il	
№ 1/518	

Nazim Rəcəbov deyib: "Artıq yaradılmasının 25 ilini geridə qoyan Auditorlar Palatası bu illər ərzində Azərbaycanı auditin formalaşdırılması, tənzimlənməsi, inkişafı və təkmilləşdirilməsi, müəssisələrin və auditorların maraqlarının qorunması istiqamətində çox faydalı işlər görüb. Lakin günün tələbləri baxımından Azərbaycanın iqtisadiyyatı gücləndikcə iqtisadi-maliyyə münasibətlərində şəffaflığın təmin olunmasında, iqtisadi cinayətkarlığa və korupsiyaya qarşı mübarizədə auditin imkanlarından daha da geniş istifadə etmək zərurəti yaranıb. Həmçinin korupsiyaya qarşı mübarizə vasitəsi olan preventiv-profilaktik tədbirlərin həyata keçirilməsində, xüsusilə də korupsiyaya şərait yaradan halların müəyyən edilməsində, aradan qaldırılmasında və qarşısının alınmasında audit yoxlmasının nəticəsi müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Belə ki, audit yoxlaması ilə hər hansı dövlət qurumunda pozuntu baş verdiyi aşkarlandıqdan sonra dərhal ədiyyəti qurumların pozuntunun baxdırma mexanizmi barədə məlumat verilməklə, gələcəkdə bu cür pozuntuların qarşısının alınması üçün tədbirlərin görülməsi bildirilir".

Baş İdarənin rəisi bildirib ki, eyni zamanda, istər korupsiyaya, istərsə də cinayət yolu ilə əldə edilmiş pulların leqallaşdırılmasına qarşı mübarizədə maliyyə hesabatlarının doğru tərtib edilməsi və onun obyektiv qiymətləndirilməsi, qanunsuz və şübhəli əməliyyatların aşkarlanması üçün çevik nəzarətin təmin edilməsi, düzgün audit nəzarətinin aparılması ilə şəffaflıq təmin edilir. Təsədüfi deyildir ki, ölkəmizdə son dövrlər korupsiyaya qarşı mübarizəyə dair program xarakterli sənədlərdə audit institutuna geniş yer verilib və bu sahədə mövcud qanunvericilik bazası daha da təkmilləşdirilib. Sevindirici haldır ki, bu gün prokurorluq və digər hüquq-mühafizə orqanları ilə yanaşı, Auditorlar Palatasının da dövlət siyasətinin başlıca strateji hədəflərindən olan korupsiyaya qarşı mübarizə siyasətinin icrasında xüsusi rolu var.

Onun sözlərinə görə, korupsiya və iqtisadi fəaliyyət sahəsində baş verən cinayətlərin qarşısının alınmasında qabaqcıl tədbirlərin görülməsi üçün risklərin müəyyənləşdirilməsi istiqamətində Auditorlar Palatası ilə Baş İdarə arasında münasibətlər daha da inkişaf etdirilməlidir. Belə əməkdaşlıq cinayətlərin baş verməsinə şərait yaranan halların ortaya çıxarılaraq qarşısının alınmasında, konkret sahələr üzrə təhdidlər və zəifliklər müəyyən edilərək, islahatların aparılmasında, qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi üçün təkliflərin hazırlanmasında effektiv vasitə ola bilər. Auditor-

lar Palatası ilə qarşılıqlı ikitərəfli əlaqələr bundan sonra da davamlı şəkildə inkişaf edəcək və korupsiyaya qarşı mübarizə işinə layiqli töhfə verəcəkdir. Konfransın davamında Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidmətinin rəisi Orxan Nəzəri "Şəffaflıq strategiyası və "kölgə iqtisadiyyatı" ilə mübarizə: Dövlət Vergi Xidmətinin əldə etdiyi nəticələr" mövzusunda çıxış edib. O, bildirib ki, iqtisadiyyatın şəffaflığı onun dayanıqlı inkişafının təməlidir. Məhz buna görə də son illərdə "kölgə iqtisadiyyatı"nın miqyasının azaldılması üçün dövlət tərəfindən ardıcıl və sistemli tədbirlər həyata keçirilir. 2018-ci ilin əvvəllərindən etibarən Azərbaycanın vergi sistemində keyfiyyətə yeni mərhələ başlanıb. Bu mərhələ öz xarakterinə görə və həll edəcəyi mürəkkəb vəzifələr baxımından unikaldır. Hökumətin qarşısında bir tərəfdən neft gəlirlərinin qeyri-müəyyənliyi şəraitində dövlət büdcəsinin resurs bazasının vergi gəlirləri hesabına gücləndirilməsi tələb olunur. Digər tərəfdən isə vergi siyasəti iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi təşviq etməlidir ki, uzunmüddətli dövrdə büdcənin vergi mənbələri hesabına formalaşan gəlirləri əhəmiyyətli dərəcədə artmış olsun.

"İslahatların əsas fəlsəfəsi, ilk növbədə, vergi ödəyicilərinin vergi orqanlarına olan inamının gücləndirilməsi, vergi ödəyiciləri ilə vergi orqanları arasında şəffaf münasibətlərin qurulması, vergi mədəniyyətinin və intizamının gücləndirilməsi idi. Övvəlki dövrlərdə uçot sisteminin pozulması, vergi öhdəliklərinin müəyyənlaşmamasında fəaliyyət və gəlirlər prinsiplərinin gözlənilməməsi sahibkarların qeyri-şəffaf fəaliyyətə üstünlük verməsinə, nəticə etibarilə dövlət büdcəsinə gəlirlərin əhəmiyyətli şəkildə azalmasına gətirmişdir.

Beləliklə, bu sahədə yaranmış vəziyyət ciddi dəyişikliklər tələb edirdi və bu baxımdan konseptual islahatların həyata keçirilməsinə başlandı. İslahatlar özlüyündə geniş şaxəli hədəflər müəyyən etmişdi, bunların ən başlıcası, şübhəsiz ki, "kölgə iqtisadiyyatı"nın aradan qaldırılması idi. Biznes subyektlərinin həmin dövrdə fəaliyyətinin əhəmiyyətli hissəsi rəsmi uçotdan kənarda idi. Mövcud şəraitdə qeyri-legal dövrüyyəni aşkar etmək, sahibkarları öz gəlirlərini "ağartmağa" sövq etmək, iş yerlərini leqallaşdırmaq, biznes dövrüyyələrinin sənədləşdirilməsinə nail olmaq asan deyildi.

Bu səbəbdən "kölgə iqtisadiyyatı" ilə mübarizə aparılması kompleks tədbirləri nəzərdə tutmalı idi və 2019-2020-ci illərdə vergi qanunvericiliyində "kölgə iqtisadiyyatı"nın azaldılması və iqtisadiyyatın şəffaflaşdırılması, sahibkarlığın inki-

şafının dəstəklənməsi, vergitutma bazasının genişləndirilməsi, vergi inzibatchılığının təkmilləşdirilməsi ilə bağlı çoxlu dəyişikliklər həyata keçirildi", - deyər Orxan Nəzəri vurğulayıb.

Daha sonra Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Monitorinqi Xidmətinin Əməkdaşlıq departamentinin direktoru Fuad Əliyev "Mühasibatlıq və auditor xidmətləri göstərən şəxslərin cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizədə rolu" mövzusunda məruzəsini konfrans iştirakçılarından diqqətinə çatdırıb. O, qeyd etdi ki, PL-in üç əsas mərhələsi var: yerləşdirmə, təbəqələşmə və integrasiya. Birinci mərhələdə, cinayət yolu ilə vəsait əldə edilir və maliyyə sistemində daxil edilir. Sonra təbəqələşmə mərhələsində pulu bir çox vasitəçiyə paylayaraq orijinal pul mənbəyi gizlədir. Nəhayət, integrasiya mərhələsində qanunsuz pul sahibinə "leqal" olaraq köçürülür. Mühasibatlıq və auditor xidmətləri göstərən şəxslər hər üç mərhələdə müvafiq mübarizə tədbirlərinə öz töhfəsini verə bilər.

PL/TM qarşı mübarizə kontekstində maliyyə hesabatlığının etibarlılığının gücləndirilməsi iqtisadi artıma müsbət təsir göstərərək, maliyyə sisteminin qeyri-sabitliyini azaltmağa yardım edir. Mühasibatlıq və auditor fəaliyyəti PL/TM-ə qarşı mübarizədə mühüm əhəmiyyətə malikdir və yuxarıda qeyd edilən PL-in üç mərhələsinin hər birində effektiv vasitə ola bilər. Belə ki, auditorlar və mühasiblər maliyyə və qeyri-maliyyə institutlarının yoxlanılması və maliyyə uçotu ilə bağlı xidmətlərin göstərilməsi zamanı öz peşə standartlarına uyğun olaraq qanundan kənar halları aşkar etməlidir.

"PL/TM adətən maliyyə hesabatlarına birbaşa təsir göstərmir. Lakin kənar auditorlar maliyyə hesabatlarına dolayı təsiri olan qanunsuz hərəkətlərin baş vermə ehtimalından xəbərdar olmalıdırlar. Həm milli qanunvericilik, həm müvafiq beynəlxalq standartlar auditorlardan PL/TM-in həqiqətən olub-olmamasını müəyyənləşdirməyə yönəlmiş audit prosedurlarını yerinə yetirmələri tələb edir. Bu əlavə prosedurlar şübhəli əməliyyatlar, əməliyyatların səbəbləri və əlaqəli tərəflər barədə daha ətraflı məlumat əldə etməkdən ibarət ola bilər. Şübhəli fəaliyyət haqqında daha yaxşı məlumat əldə edərkən, auditor sözügedən fəaliyyətlə əlaqəli olanlardan bir səviyyə yuxarıdakı (əgər iştirak edənlərdən yuxarı səviyyə varsa) rəhbərliklə bu məsələ üzrə işləməlidir.

Bu baxımdan, Azərbaycanda mövcud olan mühasibatlıq və auditor xidmətlərinin müvafiq beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının Maliyyə Tədbirləri üzrə İşçi Qrupunun (FATF) 22-ci və 23-cü Təvsiyələrində mühasibatlıq və auditor xidmətləri göstərən şəxslər monitorinqdə iştirak etmədi digər şəxslər kimi təsvir olunaraq PL/TM qarşı mübarizə sahəsində müvafiq standartlara və tələblərə cavab verməlidir", - deyər Fuad Əliyev qeyd edib.

Sonra Azərbaycan Professional Maliyyə Menecerləri Assosiasiyasının prezidenti Nuriyyə Novruzova "Mühasibat uçotu və audit: Gələcəyə baxış" mövzusunda məruzəsi ilə konfransın davam etdirdi. O, vurğuladı ki, indiki dövrdə yüksək həyat tempi, texnologiya proseslərdə sürətli dəyişikliklər, inanılmaz kəşflər - bunların hamısı günümüzün reallığıdır. İqtisadiyyatımızın bir çox sektorunda hər gün dəyişikliklər baş verir və hər saniyədə bənzərsiz yeniliklər yaranır. Bəzən insana elə gəlir ki, intellektual sistemlər idarə edən robotlar haqqında çəkilən fantastik filmlər birəzədən reallığa çevriləcəkdir. Bəşəriyyət davamlı olaraq inkişaf edir, buna görə də təkamül sürətinə uyğunlaşmaq vacibdir, çünki bu, müasir cəmiyyətdə yaşamağa imkan verəcəkdir.

"Mühasibat uçotu haqqında

Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən, müliyyəti və təşkilati-hüquqi formasından asılı olmayaaraq, ölkədə fəaliyyət göstərən hüquqi şəxslər maliyyə hesabatlarını beynəlxalq standartlarına əsasən tətbiq etməlidirlər. 2018-ci ildə qanunda edilən dəyişikliklərdən sonra Milli mühasibat uçotu standartları qüvvədən düşmüşdür. Ümumilikdə, bu nəticəyə gəlmək olar ki, əgər "dünən" mühasibat uçotunun tətbiqi ilə bağlı milli qaydalarınıza əsasən uçot qurulurdusa, "bu gün" artıq qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq beynəlxalq standartlara uyğun olaraq maliyyə uçotunun aparılması tələb olunur. "Bu gün" biz mühasibat və maliyyə uçotunun vahid bazaya birləşdirildiyinin şahidi oluruq və ola bilsin ki, "sabah" yenilənmiş maliyyə uçotu mühasibat uçotunu tam əvəz edəcəkdir.

Beləliklə, maliyyə uçotu təşkilatı tarixini əks etdirir, idarəetmə uçotu isə fərdi elementlərini və istiqamətlərini təhlil etməyə, işlərin mövcud vəziyyətini görməyə və təşkilatın inkişaf yollarını planlaşdırmağa imkan verir. Əgər "dünən" idarəetmə uçotu təşkilatlar tərəfindən aparılırdısa, artıq "bu gün" böyük təşkilatlar gələcək strategiyasını quraraq qeyd olunan uçotu nəzərə alırlar, "sabah" isə təşkilatlar rəqəbat nəticəsində bir-birini ötməyə, bir-birini öz iqtisadi göstəricilərini yaxşılaşdırmağa sövq etdirmək və bir-birindən geri qalmamaq üçün qeyd olunan uçotu istifadə edəcəklər", - deyər Nuriyyə Novruzova qeyd etdi.

Qeyd olunanlarla yanaşı, konfransda Rusiya Federasiyası ÖzünüTənzimləyən Auditor Təşkilatlarının "Sodrujestvo" Assosiasiyasının baş direktoru, İdarə heyətinin üzvü Olqa Nosova "Rusiya auditin inkişafında peşəkar cəmiyyətin rolu barədə", Rusiya Federasiyasının Uzaq Şərq və Arktika İnkişafı Nazirliyinin Bütçə departamentinin direktor müavini, Nazirliyin daxili auditoru, Rusiya Federasiyasının 3-cü dərəcəli dövlət müşaviri Dmitri Yakovenko və Rusiya Federasiyasının ÖzünüTənzimləyən Milli Peşəkar Mühasiblər, Maliyyə Menecerləri və İqtisadçılar İnstitutunun Prezident Şurasının üzvü Soslanbek Tsxovrebov "Rusiya Federasiyasının Arktik zonasının inkişafı: ilkin nəticələr, perspektivlər, xarici ölkələrin iştirakı", Rusiya Peşəkar Mühasiblər və Auditorlar İnstitutunun prezidenti Lyudmila Xorujiy "Rəqəmsallaşmanın mühasibat uçotu və auditə təsiri", "KPMC Audit Azərbaycan" məhdud məsuliyyətli cəmiyyətinin direktoru Murat Karakaş "Rəqəmsallaşmaya sürətli keçid", Rusiya Federasiyası ÖzünüTənzimləyən Auditor Təşkilatlarının "Sodrujestvo" Assosiasiyasının İdarə heyətinin

sədr müavini, Keyfiyyət nəzarət üzrə komissiyanın sədri Nadejda Kobozova "Rusiya auditin keyfiyyətinə nəzarət: sistemli keçid" mövzularında əyani, digər iştirakçılar, o cümlədən Kiçik və orta müəssisələr üçün Avropa Mühasiblər və Auditorlar Federasiyasının (EFAA) prezidenti Salvador Marin "EFAA Böhran Şəraitində kiçik və orta auditor təşkilatlarını dəstəkləyir və onların gələcəyə hazırlayır", Türkiyə Sertifikatlı Mühasiblər və Sərbəst Auditorlar Palataları Birliyinin (TÜRMOB) Davamlı peşə inkişafı tədris mərkəzinin icraçı direktoru, professor Ali Rza Zafer Sayar "Türkiyədə Audit", Gürcüstan Respublikasının Mühasibat uçotu, Hesabatlılıq və Auditə Nəzarət Xidmətinin Auditə nəzarət departamentinin rəhbəri Tomike Dzagnidze və həmin qurumun hüquqşünası Sofia Berianidze "Audit sanksiyası üzrə təcrübələrin müqayisəsi", Latviya Mühasiblər Assosiasiyasının idarə heyətinin sədri Andrey Ponomarev "Latviyada auditor xidmətlərinin keyfiyyətinin yüksəldilməsində Audit Məsləhət Şurasının rolu və töhfəsi", Kiçik və orta müəssisələr üçün Avropa Mühasiblər və Auditorlar Federasiyasının (EFAA) icraçı direktoru Paul Tompson "Avropada korporativ hesabatlılığın gələcəyi: Azərbaycanı rəqəbat üçün nəticələri nədir və gələcək addımlar necə olmalıdır", Makedoniya Respublikasının Sertifikatlı Auditorlar İnstitutunun prezidenti Draçan Dimitrov "Kiçik və inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatlarda Beynəlxalq Audit Standartlarından istifadənin üstünlükləri və zəif tərəfləri", Özbəkistan Milli Mühasiblər və Auditorlar Assosiasiyası Şurasının sədri Münəvver Tulaxodjayeva "Özbəkistanda mühasibat uçotu və auditdə şəffaflığın təmin edilməsinin və rəqəmsallaşmanın xüsusiyyətləri", İmtiyazlı Sertifikatlandırılmış Mühasiblər Assosiasiyasının (ACCA) Türkiyə, Azərbaycan, Gürcüstan və Əfqanıstan üzrə rəhbəri Filiz Demiröz "Audit və texnologiya", Ukraynanın Yaroslav Mudriy adına Milli Hüquq Universitetinin I prorektoru, akademik Nikolay Kuçeryavenko "Müasir dövrdə virtual aktivlərin dövrüyyəsinin tənzimlənməsinin bəzi aspektləri" mövzularında onlayn formada Azərbaycanda və dünyanın müxtəlif ölkələrində auditin inkişafı, şəffaflıq, yeni dövrün çağırışları, problemlər və vəzifələri ilə bağlı məruzələrlə çıxış etmişlər.

Bununla yanaşı, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti Aparatının Sənaye və energetika şöbəsinin müdiri Elşən Hacıyev "Enerji auditi və onun tətbiq effektivliyi", AMEA-nın İqtisadiyyat İnstitutunun nəzdində "Postkonflikt ərazilərin

bərpası" Elmi Mərkəzinin rəhbəri, AMEA-nın müxbir üzvü Akif Musayev "Rəqəmsal iqtisadiyyat şəraitində auditin təkmilləşdirilməsi istiqamətləri", Macarıstan Auditorlar Palatasının prezidenti Pal Tibor "COVID-19 kölgəsində kiçik və orta müəssisələr sektorunda auditə dair problemlər", Monteneqro Mühasiblər və Auditorlar İnstitutunun icraçı direktoru Rade Sekic "Monteneqroda auditin inkişafı: keçmiş, bu günü və gələcəyi" mövzularında məruzələrini konfrans üçün təqdim etmişdirlər.

Tədbirdə qonaqlarla bərabər, Auditorlar Palatasının kollektivi, üzvləri və mətbuat nümayəndələri iştirak etmişlər. Sonda beynəlxalq konfrans iştirakçıları adından ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevə müraciət qəbul edilmişdir. İqtisadi-maliyyə münasibətlərində şəffaflığın təmin olunması üçün maliyyə nəzarəti sahəsində müntəzəmi dünya təcrübəsinin öyrənmək və milli iqtisadiyyatın xüsusiyyətlərini nəzərə almaqla təbii inkişafını genişləndirmək çox vacibdir. Eyni zamanda, yeni dövrün çağırışlarını nəzərə alaraq, iqtisadi islahatların indiki mərhələsində nəzarət sistemini yenidən qurmaq, onun təsirliliyini artırmaq sahəsində çox iş görülməlidir. Bu baxımdan keçirilmiş konfransın mövzusu böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Eyni zamanda, konfransın xarici ölkə təmsilçiləri tərəfindən də yüksək dəyərləndirilən Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Ali Baş Komandanı olaraq Sizin məharətli sərkərdəliyiniz ilə Müzəffər Azərbaycan Ordusunun 44 günlük Vətən müharibəsində zəfəri ölkə iqtisadiyyatının inkişafında yeni çağırışlar və imkanlar yaratmışdır. Yeni strateji çağırışlar, dayanıqlı iqtisadi inkişafın reallaşması kontekstində Azərbaycan Respublikasının Auditorlar Palatası və Azərbaycan İqtisadçılar İttifaqının birgə təşkilatçılığı ilə yüksək səviyyədə təşkil olunmuş "Şəffaflıq və audit: yeni dövrün çağırışları, problemlər, vəzifələr" mövzusunda beynəlxalq elmi-praktik konfrans çərçivəsində aparılmış müzakirə və təhlillər ölkələrimizdə kölgə iqtisadiyyatına qarşı mübarizə baxımından faydalı olmuş, iqtisadi inkişafın davamlılığının və şəffaflığın təmin edilməsində müntəzəmi dünya təcrübəsinin öyrənilməsi və tətbiqi üçün yeni imkanlar yaratmışdır.

Səbuhi Gülməmmədov,
Azərbaycan Respublikası
Auditorlar Palatasının
icraçı direktoru

Şəfiqə Əsgərova,
Xarici əlaqələr və beynəlxalq
təşkilatlarla iş şöbəsinin
müdür müavini

30 sentyabr - 6 oktyabr 2021-ci il

Bu yazılar UNEC-də Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin bərpasının 30-cu ildönümünə həsr edilən məqalələr müsabiqəsinə təqdim etmək üçün dərc edilir.

Müstəqil Azərbaycanın dövlətçilik tarixində “Əsrin müqaviləsi”nin gələcəyə hesablanmış vektorları

Enerji resursları müasir geosiyasi proseslərin stimullaşdırıcı amili hesab edilir. XXI əsrin ilk iyirmi ilində anti-terror əməliyyatlarının aparıldığı ərazilər – Əfqanıstan, İraq, Liviya, onun ardınca isə “Ərəb baharı” adını almış hərbi-siyasi proseslər ya karbohidrogen mənbələrinə çıxışı, ya da ona yaxın strateji daşınma yollarına nəzarəti ələ keçirməyə xidmət edib. Bundan əlavə, tarixən neft faktoru daxili çevrilişlərə, sabitsizliyə, vətəndaş müharibələrinə və hərbi müdaxilələrə rəvac verib.

Müəkkəb bir şəraitdə öz dövlət müstəqilliyini qazanmış Azərbaycan da bu strateji sərvətin ağrı-acılarını son 30 ildə dərinlən hiss edib. Birinci və İkinci Qarabağ müharibəsi, hərbi çevriliş cəhdləri, terror aktları və s. destruktiv proseslər bilavasitə Azərbaycan nefti ilə assosiasiya edilib.

Bununla belə, zəngin enerji resursları ölkənin milli təhlükəsizliyinin möhkəmləndirilməsində, idarəetmə sistemlərinin və hərbi quruculuğun təkmilləşdirilməsində, iqtisadi sistemin müasirləşdirilməsində və zəruri islahatların davam etdirilməsində, həmçinin insan kapitalının inkişafında mühüm güllə mənbəyi hesab edilir. Yeni-yeni təfəvvüqlərin cəlb edilməsi, ölkənin xarici siyasətinin yeni vektorlarının müəyyən edilməsi, regional sabitliyin möhkəmləndirilməsi, investisiya “bumu”nın yaradılması və s. proseslərdə qara qızıl əvəzsiz rol oynayır.

Ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycanda ikinci dəfə hakimiyyətə gəldikdən sonra olduqca qıza zaman ərzində neft amilinin dövlət müstəqilliyimiz üçün hərbi-siyasi risklərini heçə endirməklə, onu müasir dövlətçilik tariximizin inkişafının ən vacib dayaqlarından birinə çevirməyi bacardı. 2003-cü ildə hakimiyyətə gəlmiş cənab Prezident İlham Əliyev isə bu strateji amildən ölkəmizin ərazi bütövlüyünü təmin etmək, regionun lider dövləti və ordusunu yaratmaq missiyası üçün uğurla istifadə etməyi bacardı.

Azərbaycan neftinin beynəlmilləşməsi prosesinə tarixi ekskurs olduqca maraqlıdır. Belə ki, 27 il öncə Bakıda Güllüstan sarayında Azərbaycan hökuməti Qərbin aparıcı neft şirkətləri ilə olduqca mühüm bir sənəd imzalamışdı. Dəyəri 7,4 milyard dollar olan “Əsrin müqaviləsi”ndə dünyanın 7 ölkəsini (Azərbaycan, ABŞ, Böyük Britaniya, Rusiya, Türkiyə, Norveç və Səudiyyə Ərəbistanı) təmsil edən 11 beynəlxalq neft şirkəti (AMOCO, BP, McDermott, UNOCAL, ARDNŞ, Lukoil, Statoil, Türkiyə Petroları, Penzoil, RAMCO, Delta) iştirak etmişdir. Onlar tezliklə işçi strukturlar – Rəhbər Komitə, Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ) və Məsləhət Şurası yaradıldılar. Həmin strukturlar hüquqi səlahiyyət qazandıqdan, yəni 1994-cü il dekabrın 2-də Azərbaycan prezidenti xüsusi Fərman imzalayandan sonra fəaliyyətə başladılar. 1994-cü il dekabrın 12-də Milli Məclis “Əsrin müqaviləsi”ni ratifikasiya etdi.

İlkin hesablamalara görə, “Azəri”, “Çıraq” yataqlarının və “Günəşli” yatağının dərinlikdə yerləşən hissəsində çıxarıla bilən neft ehtiyatı 511 milyon ton olsa da, sonralar yeni qiymətləndirmələrə əsasən neft ehtiyatı 1.072 milyard ton həcmində müəyyən edilib.

“Əsrin müqaviləsi”nin əhəmiyyəti onun imzalanması dövrünün hərbi və geosiyasi reallıqları ilə sıx bağlı idi. Belə

ki, imzalanmadan dörd ay öncə Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsində atəşkəs rejimi bərqərar olmuşdur. Ağır müharibədən yenicə çıxmış, bütün zəruri resursları tükənmiş, 20 faiz torpaqları işğalçı dövlət tərəfindən işğal edilmiş və 1 mln. qaçqın və məcburi köçkünə sığınacaq vermiş gənc Azərbaycan dövlətinin özünə gəlməsi əsas şərt idi. Digər tərəfdən, ölkədə ictimai-siyasi sabitliyin olmamasından yararlanmaq istəyən destruktiv qüvvələr ağır və yorucu müharibədə zəifləmiş bir ölkəni tamamilə parçalayıb məhv etmək istəyirdilər. Belə bir mürəkkəb vəziyyətdə milli təhlükəsizliyin qorunmasını təmin etmək məqsədilə Ulu öndər H.Əliyev neft kartını işə salmağın əsl məqamı olduğunu yaqın etdi. Heydər Əliyevin “Realpolitik”ində neft amili bir neçə təxirəsalınmaz vəzifələrin həllini təmin etməli idi:

- 1) *Zəifləmiş ölkəni yenidən ayağa qaldırmaq və onu həyatqabiliyyətli bir dövlətə çevirmək;*
- 2) *Vətəndaş-dövlət həmrəyliyinə möhkəmləndirmək və bu yolla ictimai-siyasi sabitliyi təmin etmək;*
- 3) *Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizamlanması məsələsini beynəlmillələşdirmək.*

Bu ideya triadasının gerçəkləşməsi “Əsrin müqaviləsinin” strateji vəzifəsini müəyyən edirdi.

Ötən 27 il ərzində Ulu öndər Heydər Əliyevin və cənab Prezident İlham Əliyevin neft strategiyası aşağıdakı geosiyasi kombinasiyaların qurulması ilə xarakterizə edilib. Birincisi, hərbi qarşıdurmaların işgüzar əməkdaşlıq mühitinə transformasiyası. Həmin dövrdə regionda dövlətlərarası münasibətlər sistemini hərbi qarşıdurmalar müstəvisindən iqtisadi mənfəətə söykənən əməkdaşlıq və dialoq mühitinə çevirmək ilk şərt idi.

Bu, ilk növbədə, regionda inkişafa aman verməyən və onu xarici qüvvələrin müdaxiləsinə həssas edən qanlı müharibələrin perspektivlərini heçə endirmək məqsədi güdürdü. Digər tərəfdən, neft amilinin gələcək perspektivləri antımüharibə təbliğatının geniş vüsət tapmasına və sonradan enerji faktorunun praktiki baxımdan realizəsinə istinad etməli idi. Qısa zaman kəsiyində Heydər Əliyev regionda dövlətlərarası münasibətlər sistemini geoiktisadi müstəviyə qaldırmaqla müharibə amilini arxa plana keçirmiş oldu. Dünyanın aparıcı dövlətləri olan ABŞ, Böyük Britaniya, o cümlədən regionu özünün “həyatı mühüm maraqları” zonası elan etmiş Rusiyanı Azərbaycan nefti ətrafında toplağağa nail oldu və işğalçı Ermənistanın uzunmüddətli özünütəcrid vəziyyətinə düşməsinə zəmin yaratdı.

1995-ci ilin oktyabrında Azərbaycan neftinin daşınmasının diversifikasiyasında Rusiya (1997-ci ildə Bakı-Novorossiysk) ilə Qərbin (1999-cu ilin aprelində Bakı-Supsa işə düşdü və 2006-cı ildə BTC əsas marşrut kimi istismara verildi) maraqlarının nəzərə alınması regionda postmüharibə dövrü üçün yeni rəqabətə stimül verdi. Belə demək mümkündürsə, Heydər Əliyev regional münasibətlər sistemində nəinki Azərbaycanın, həm də qonşu Gürcüstanın milli maraqları naminə “ağır güclə” “yumşaq gücün” daha rəşional konvergensiyasına nail oldu.

Ermənistan Azərbaycan neftinin ge-

osiyasi təsirini minimuma endirmək məqsədilə 2020-ci ilin 12-16 iyulunda qanlı Tovuz təxribatına əl atmışdır. Yeni münaqişə ocağı kimi Azərbaycanın strateji neft-qaz boru kəmərlərinin bir addımlığında yerləşən Tovuz şəhərinin seçilməsi təsadüfi olmamışdır. Rusiyanın Xarici İşlər naziri Sergey Lavrov öz çıxışında bunu etiraf etmişdir.

İkinci Qarabağ müharibəsində də düşmən strateji neft-qaz boru kəmərlərinin keçdiyi rayonlarımızı intensiv artilleriya atəşinə məruz qoymuşdur.

İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra regionun gələcək taleyində nəqliyyat dəhlizlərinin və energetika sahəsində yeni əməkdaşlıq imkanlarının mühüm rol oynayacağı etimal edilir.

İkincisi, Azərbaycan neftinin geosiyasi kondominiuma hesablanması. “Əsrin müqaviləsi”ndən sonrakı 3-4 il ərzində regionda Qərbin fəalllaşması və Rusiyanın nisbətən praqmatik siyasətə üstünlük verməsi regionda geosiyasi kondominium üçün əlverişli zəmin yaratmış oldu. Cənubi Qafqazın geomənzərəsinə təsir edən Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi və Azərbaycan neftinin istismarı və daşınması prosesində ABŞ-la Rusiyanın maraqlarının təmin edilməsi nəticəsində Azərbaycan öz xarici siyasət kursunda balanslaşdırılmış xəttin əsasını qoymuş oldu. 1997-ci ildə ABŞ və Fransa ATƏT-in Minsk Qrupuna Rusiya ilə birlikdə həmsərdə təyin edildi. Bir il sonra isə Qərb marşrutu (BTC) Azərbaycan neftinin ana xətti seçildi. Milli maraqların təmin edilməsinə istiqamətlənmiş balanslaşdırma siyasəti Azərbaycanın güclənməsinə, inkişafına, beynəlxalq münasibətlər sistemində rolunun artmasına, anti-Azərbaycan siyasəti ilə ad çıxarmış B.Yeltsin hökumətinin və İranın neytrallaşmasına, ölkəmizin Avroatlantik məkana inteqrasiyasının sürətlənməsinə səbəb oldu. Şübhəsiz ki, balanslaşdırma siyasəti Azərbaycanı Rusiya ilə Qərb arasında daha ustalıqla manevr etməyə, hər iki global qüvvəni Azərbaycana münasibətdə daha istəklili olmağa vadar etmişdi.

İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra regionda tam fərqli geosiyasi vəziyyət yaranıb. Türkiyə Rusiyanın əsas rəqibinə və müttəfiqinə çevrilib. ABŞ və Fransa isə öz təsir imkanlarını əldən verib. Üçüncüsü, regionun demilitarizasiyası istiqamətində addımların atılmasının vacibliyi. 1999-cu ilin noyabrında ATƏT-in İstanbul sammitində Ulu öndər Heydər Əliyev öz çıxışında regionun demilitarizasiya məsələsini ortaya atdı. Bu, milli maraqların təmin edilməsi baxımından olduqca vacib məsələ idi. Belə ki, həmin dövrdə Cənubi Qafqazda olan Rusiyanı məxsus xarici hərbi bazalar regionda hakimiyyət dəyişikliyinə rəvac vermək, ictimai sabitliyi pozmaq və işğalçıları himayə etmək, Qərbin maraqlarına təhdid etmək anlamı ilə assosiasiya edilirdi. Bu hərbi bazaları regiondan çıxartmadan “Əsrin müqaviləsi”nin tam gücündə işləməsinə, BTC-nin reallaşmasına nail olmaq çətin görünürdü. Həmin sammitdə Rusiyanın Gürcüstanda iki hərbi bazasının (Vaziani və Gudauta) və Dnestryanıda hərbi bazasının buraxılması haqqında qərar qəbul edildi.

2001-ci ildə Heydər Əliyevin Vladimir Putinlə Bakıda Xəzərin statusuna dair imzaladığı müqavilə Azərbaycanın Xəzə-

rin statusu məsələsində son 7 ildə atılmış olduğu addımların rəsmən Rusiya tərəfindən tanınması demək idi. Bundan əlavə, Ulu öndər uzaqqörən siyasəti nəticəsində Vladimir Putinin Boris Yeltsin dövründə Rusiyanın Azərbaycana, Azərbaycan-Ermənistan münaqişəsinə olan münasibətini dəyişdirməyə müvəffəq oldu.

2001-ci ildən bu yana Azərbaycanla Rusiya arasında münasibətlər əksər sahələrdə, o cümlədən hərbi-texniki sahədə durmadan inkişaf etməkdədir. 2008-ci ildə Rusiyanın Gürcüstana hərbi müdaxiləsi, 2014-cü ildə Krımı ilhaq etməsi və Ukraynada DXR və LXR kimi separatçı qurumlar yaratması rəsmi Moskvanın Qərbdə “soyuq müharibə” elan etməsi kimi xarakterizə edilib. Rəsmi Bakı isə yeni hərbi-siyasi şəraitdə Rusiya ilə sıx əməkdaşlıq etməklə öz milli maraqlarını möhkəmləndirməyə çalışıb. 2021-ci ilin payızında baş vermiş İkinci Qarabağ müharibəsi ölkəmizlə Rusiya arasında münasibətləri daha da dərinləşdirib. 10 noyabr sazişinə əsasən rəsmi Moskva Dağlıq Qarabağda növbəti 5 il ərzində sülhməramlı fəaliyyəti həyata keçirəcək. Dördüncüsü, neftdollarların demokratik və zəruri islahatlara transferi. Təbii ki, “Əsrin müqaviləsi”ndən gələn gəlirlərin, ilk növbədə zəruri islahatlara – ölkənin müdafiə qabiliyyətinin möhkəmləndirilməsinə, ordu quruculuğu probleminə yönəldilməsi şübhəsiz idi. Bundan əlavə isə, sosial-iqtisadi, infrastruktur, idarəetmə və s. sahələrdə demokratik və şəffaf islahatların aparılmasına və beləliklə də Azərbaycanın modern dövlətə çevrilməsinə xidmət etməli idi. “Azəri”, “Çıraq” və “Günəşli” yataqları üzrə yeni Sazişin imzalanması mərasimində iştirak edərkən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev öz çıxışında bəyan etmişdir: “Tikdiyimiz 3 mindən artıq məktəb, 600-dən çox xəstəxana, bölgələrdə 50-dən çox olimpiya mərkəzi, inşa etdiyimiz 11 min kilometrədən çox yollar, enerji infrastrukturumuz, iqtisadi inkişafımız, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi – bütün bunların təməlinə neftdən əldə edilən gəlirlərdən səmərəli istifadə etmə imkanlarımız dayanır. Biz bu illərdə Dövlət Neft Fondundan məcburi köçkünlərin yaşayış səviyyəsinin yaxşılaşdırılması üçün böyük vəsait ayırdıq və 250 min köçkünü 100-ə yaxın yeni salınan qəsəbədə gözəl evlərlə, mənzillərlə təmin etdik. Bu proses davam edir”.

Prioritet istiqamət ordu quruculuğu sahəsi idi. 2003-cü ildə Azərbaycanın hərbi büdcəsi cəmi 135 milyon ABŞ dolları təşkil edirdisə, 2018-ci ilin dövlət büdcəsində müdafiə xərcləri 2,739 milyard manat və ya 1,611 milyard ABŞ dollarına yüksəlmişdir. Azərbaycanın müdafiə məqsədləri üçün xərcləri Ermənistanla müqayisədə təxminən 3 dəfə artıq idi. Bu dinamika 2019, 2020, 2021-ci illər ərzində də davam edib. 2022-ci il üçün Azərbaycanın dövlət büdcəsində hərbi-təhlükəsizlik xərcləri təqribən 5 milyard manat həcmində müəyyən edilib. 2017-ci il sentyabrın 14-də Bakıda Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda “Azəri”, “Çıraq” yataqlarının və “Günəşli” yatağının dərinlikdə yerləşən hissəsinin birgə işlənilməsi və neft hasilatının pay bölgüsü haqqında yeni Saziş imzalandı. Bununla da, “Azəri-Çıraq-Günəşli” nəhəng neft yataqları blokunun işlənilməsində yeni dövr başlandı. 2050-ci ilə

Quliyeva Əfsanə Bəbir qızı, Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin SABAH mərkəzinin müəllimi, “Mühasibat uçotu kafedrası”nın dissertantı

qədər uzadılmış sazişə əsasən, BP fəaliyyətini layihənin operatoru kimi davam etdirir, SOCAR-in payı 11 faizdən 25 faizə artırılır, mənfəət neftinin isə 75 faizi Azərbaycana qalır. “Yeni əsrin müqaviləsi”nin imzalanması Azərbaycanın neft strategiyasının yeni mərhələsinin əsasını qoyub. Bu, müasir Azərbaycan tarixində yeni eranın başlanması, ölkənin siyasi və iqtisadi təhlükəsizliyinə əlavə təminat, yeni investisiya qoyuluşu, ÜDM-in artımı, yeni iş yerləri və sosial rifahın yaxşılaşdırılması deməkdir. Ümumilikdə, 1994-2003-cü illər arasında Azərbaycan sərhədləri daxilində Xəzər dənizində 15, quruda isə 7 neft yatağı olmaqla, cəmi 22 saziş imzalanmışdır. İlham Əliyevin prezidentliyi dövründə isə bunlara yeniləri də əlavə olunmuşdur. 2016-cı il martın 16-da ARDNŞ ilə Zenith Aran Oil Company Limited şirkəti arasında “Muradxanlı”, “Cəfərli” və “Zərdab” neft yataqlarının daxil olduğu blokun bərpası, kəşfiyyatı, işlənməsi və hasilatın pay bölgüsü haqqında saziş imzalanmış və beləcə Azərbaycan ilə xarici şirkətlər arasında imzalanan neft-qaz sazişlərinin sayı 32-yə çatmışdır. Bir aydan sonra dövlət müstəqilliyimizin bərpasının 30-cu ildönümünü qeyd edəcəyik.

Bu illər ərzində Azərbaycanda sabitliyin, inkişafın və təhlükəsizliyin təmin edilməsində neft amili mühüm rol oynayıb. Düzdür, onun neqativ təsirlərini də unutmmaq olmaz. Bütövlükdə Ulu öndərin rəhbərliyi altında 1995-ci ildən sonra neft ölkəmizin davamlı sabitlik və inkişaf amilinə, idarəetmə və ordu quruculuğunda maddi təminatına, iqtisadi əməkdaşlığın stimullaşdırılmasına, deokkupasiyanın hərbi-siyasi və maliyyə determinantına çevrilmişdir.

Hazırkı postkonflikt mərhələsində iqtisadi amilin perspektivinin artması daha aydın duyulmaqdadır. Birincisi, 44 günlük müharibədən sonra yeni müharibə hərbi potensialının 85 faizi məhv olmuş Ermənistan daxil olmaqla, həm bir regional və transregional oyunçulara sərf etmir. İkincisi, həmin müharibədə öz rolunu tamamlamış “ağır güc”ü bundan sonra “yumşaq güc”ün əvəzləyəcəyi heç kimdə şübhə doğurmur. Regionun yeni oyun qaydalarında nəqliyyat-kommunikasiya dəhlizlərinin (Zəngəzur, Laçın) və energetika sahəsində əməkdaşlığın üstün yer alacağı ehtimalı daha yüksəkdir.

“Kiçik ürəklərdə böyük xatirələr” yaddaşlarda həkk olunacaq

Azercell-in şəhid övladları üçün uzunmüddətli reabilitasiya proqramı uğurla həyata keçdi.

Əsas məqsədi İkinci Qarabağ müharibəsində şəhid olan hərbiçilərimizin övladları üçün uzunmüddətli psixoloji reabilitasiya tədbirlərinin keçirilməsi olan “Kiçik ürəklərdə böyük xatirələr” layihəsi “Azercell Telekom”-un dəstəyi və “GID CSR Consulting” şirkətinin peşəkar təlimçilərinin iştirakı ilə reallaşdı. Xatırladaq ki, 5-14 yaş arasında olan 300 şəhid övladı, eləcə də xanımlarının cəlb olunduğu layihə mart ayından etibarən bir neçə mərhələdən ibarət təlimlər və qrup çalışmalarını özündə birləşdirdi. Məsələn, “Art

terapiya” (təsviri sənət terapiyası) uşaqlara musiqi, rəsm, hərəkət-rəqs, ədəbiyyat kimi incəsənət sahələri vasitəsilə öz duyğu və hisslərini ifadə etmək imkanı yaratdı. “Arzular ağacı” adlı təlimin köməyiylə isə böyük sarsıntı yaşayan uşaqların üzlaşdıqları psixoloji problemləri adlamaqlarına, gələcəkdə yarana biləcək daha ağır çətinliklərin qarşısını almağa şərait yarandı. “Uğur hekayəsi” istiqamətindəki təlimlərdə isə tanınmış şəxslər, böyük çətinliklər bahasına uğur qazanmağı bacaran peşəkarlarla görüşlər keçirildi.

Layihənin daha bir vacib məqsədi isə şəhid övladlarının qəhrəman ataları haqqında xatirələri

bir kitab halında toplamaq oldu. Tezliklə həm çap, həm də elektron formatda işıq üzü görəcək həmin kitab həm şəhidlərin öz ailə üzvləri üçün bir xatirə toplusu, həm də cəmiyyətimiz üçün Vətənin igid oğulları barədə daha zəngin məlumat mənbəyi olaraq müxtəlif kitab mərkəzləri, eləcə də Bookmate mobil kitabxanasında yerləşdiriləcək. “Kiçik ürəklərdə böyük xatirələr” layihəsi hər bir azərbaycanlının rahat gələcəyi naminə torpaqlarımızın işğaldan azad olunması uğrunda canından keçən mərd və yenilməz hərbiçilərimizə və onların ailələrinə duyulan hörmət və qayğının kiçik nümunəsidir.

6 *Qarabağın görkəmli simaları* *Mirzə Adıgözəl bəy Qarabaği*

Mirzə Adıgözəl bəy ailəsinin türbələri

Əslən Qazax mahalından olan Mirzə Adıgözəl bəy Qarabaği 1780-ci ildə Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. O, ibtidai təhsilini bu şəhərdə almışdır. Uşqlıq dövrü köçkünlükdə keçmişdir. Ağaməhəmməd şah Qacarın Qarabağa yürüşü zamanı ailəsi ilə birlikdə qaçaraq Gürcüstana sığınmış, Gürcüstanda işğalçılıq əməllərini həyata keçirən rus ordusunda qulluğa başlamışdır. Savadlı olduğuna görə "Mirzə" ünvanı daşıyırdı.

Qarabağa qayıdan Mirzə Adıgözəl bəy Mehdiqulu xan Cavanşirə xidmət etmişdir. Xan İrana qaçdıqdan sonra komendant tərəfindən mahala naib təyin edilmişdir. O, bioqrafiyasında yazırdı: "Məzkur xan sərhəddin o tərəfinə getdikdə dövlət başçıları məni İyirmidörd

mahalına naib təyin etdilər". Mirzə Adıgözəl bəy və qardaşlarının əsas mülkləri İyirmidörd mahalının ərazisində yerləşirdi. Onların mal-mülkləri rus-İran savaşlarında talan olunmuşdu. Qardaşlar özlərini barışdan sonra düzəldə bildilər. Mirzə Adıgözəl bəy isə əsirlik həyatı yaşamışdır. Qayıdandan sonra naib vəzifəsini yenidən icra etməyə başlamışdır.

1828-ci ildən sonra Mirzə Adıgözəl bəyin mahal ərazisində xeyli mülkü vardı. Bayəhmədli, Cinli-Boluslu, Qazaq-Nəsibli obaları, Varvara, Alpout, Rəhimli və başqa kəndlər onun özəl mülkləri sayılırdı. Bunlardan başqa, Balçılı obası, Manik, Şamabad, Divararxı mülkləri ona məxsus idi. Kabablı, Şüttur, Baldaşın, Goran, Talış, Qaraçinar, Sarov

kəndlərində torpaqları vardı. Goran çayı boyunca bütün yataqlar onun idi. O, xeyli yaylaqlara, qışlaqlara, ayrı-ayrı yerlərdə yataqlara, zavod ərazisinə və saysız torpaq sahələrinə yiyələnmişdi.

Mirzə Adıgözəl bəy rus ordusunda podporuçik, poruçik və kapitan rütbələrində xidmət etmişdir. Təqaüdə çıxandan sonra əyalət məhkəməsində çalışmışdır.

Mirzə Adıgözəl bəy Azərbaycan dilindən başqa rus, fars, erməni və gürcü dillərini bilir, Şərq poeziyasını sevir, şeirlər yazırdı. Nizami yaradıcılığının pərəstişkarı olan Mirzə Adıgözəl bəy böyük şairin 1826-cı ildə Gəncə döyüşü zamanı dağıdılmış sərdabəsini öz vəsaiti hesabına bərpa etdirmişdir. O, 1845-ci ildə Azərbaycan dilində 1736-cı ildən 1828-ci ilədək Qarabağın siyasi olaylarına güzgü tutan "Qarabağnamə" adlı tarixi əsər yazmışdır. Mirzə Adıgözəl bəy Qarabağın siyasi tarixini şərh edən salnaməsini görmə qabiliyyətinin zəiflədiyindən, diktə edərək yazdırmışdır. Əsər 1950-ci ildə nəşr olunmuşdur.

Mirzə Adıgözəl bəy 1848-ci ildə sentyabrın 9-da vəfat etmiş, özəl mülkü Rəhimlidə dəfn olunmuşdur.

Mirzə Adıgözəl bəyin Hüseyn bəy, Haqverdi bəy, Məmmədqasım bəy və Həsənqulu bəy adlı oğulları, Balaxanım xanım, Sayalı xanım adlı qızları olmuşdur.

30 sentyabr - 6 oktyabr 2021-ci il Xudafərin-Qubadlı-Laçın və Xanlıq-Qubadlı avtomobil yollarının inşası sürətlə davam etdirilir

Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonları ərazisində dövlətimizin başçısının tapşırığı ilə icra olunan və işğaldan azad edilmiş rayon və kəndlərin sosial-iqtisadi inkişafında mühüm rol oynayaacaq yol infrastrukturunu layihələrindən biri Xudafərin-Qubadlı-Laçın və Xanlıq-Qubadlı avtomobil yollarıdır. Başlanğıcını Hacıqabul-Horadiz-Ağbənd-Zəngəzur dəhlizi magistral avtomobil yolunun Xudafərin su anbarı yaxınlığından keçən hissəsindən götürən Xudafərin-Qubadlı-Laçın avtomobil yolunun uzunluğu 66 kilometr təşkil edir. Sözügedən yolun Xanlıq yaşayış məntəqəsindən ayrılaraq, Qubadlı şəhərinə qədər 17 kilometr uzunluğunda yeni avtomobil yolunun da inşası nəzərdə tutulub. Layihələndirilən yolların ümumi uzunluğu 83 kilometrdir. Dövlətimizin başçısının tapşırığına əsasən Xudafərin-Qubadlı-Laçın və Xanlıq-Qu-

badlı avtomobil yollarının Qarabağın inkişaf planı nəzərə alınmaqla 4 hərəkət zolaqlı olmaqla I texniki dərəcəyə uyğun olaraq inşası hazırda davam etdirilir. İş həcmi və layihənin qısa müddət ərzində yekunlaşdırılması tapşırığı nəzərə alınaraq, tikintini Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin "37 N-li Yol İstismarı" MMC ilə subpodratçı şirkət olaraq yol tikintisi sahəsində ixtisaslaşmış və ölkəmizdə indiyədək bir neçə layihəni uğurla tamamlamış Türkiyənin Polat Yol Yapı San. və Tic. Anonim Şirkəti birgə icra edir.

Yeni Xudafərin-Qubadlı-Laçın və Xanlıq-Qubadlı avtomobil yolları işğaldan azad edilmiş Zəngilan, Qubadlı və Laçın rayonlarının ərazisindən keçir. Avtomobil yolu Qubadlı və Laçın şəhərləri də daxil olmaqla, sözügedən rayonların 30-dan artıq yaşayış məntəqəsini əhatə edir.

Hər açılan səhər doğma Qarabağımıza fərəh və qələbəlik dolu günlər gətirəcək

Azərbaycan qədim tarixə və mədəniyyətə malik olan bir diyardır. Şərqlə Qərbin qovşağında yerləşən bu ölkə başər sivilizasiyasına çox unikal maddi və mənəvi irs bəxş etmişdir. Azərbaycanda mükəmməl milli mənəvi dəyərlər sistemi inkişar tapıb formalaşmışdır. Azərbaycan dünyada milli və irqi dözümlüliyiün və tolerantlığın ən yüksək şəkildə qorunub saxlandığı nadir ölkələrdən biridir. Azərbaycan xalqı qədim xalq olduğuna görə onun yaratmış olduğu maddi mədəniyyət nümunələri ümumbəşəri əhəmiyyət daşıyır.

Bu xüsusda Qarabağ bölgəsinin xüsusi yeri və payı vardır. Azərbaycan ərazisində, o cümlədən Qarabağda aparılan arxeoloji qazıntılar və tədqiqatlar, əldə olunan qiymətli məxəzlər sübut edir ki, bu ərazilər planetimizin ən qədim insan məskənlərindən biridir. Tarix boyu saysız-hesabsız döyüş səhnələrinə şahidlik edən, dağıdılan, məhv edilən tarixi mədəniyyət abidələrimiz son 30 ildə erməni vandalları tərəfindən tar-mar edilərək, yer üzündən silinməc vəziyyətinə gətirilmişdir. Şanlı Azərbaycan ordusu möhtəşəm vətən savaşına qalxaraq, doğma yurd yerlərimizi azad etməsəydi, kim bilir həmin abidələrin sonrakı taleyi necə olacaqdı... Bu haqsızlığı bilə-bilə, görə-görə nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlar illərlə suskunluq nümayiş etdirmişlər. Şükürlər olsun ki, həmin ərazilər indi əsl sahibinə qovuşub. Lakin, necə deyirlər, daş üstə daş qalmayıb, hər şey dağıdılıb, yandırılıb, talan edilib. Bəlkə də dünyanın heç bir yerində bu miqyasda insanlığa sığışmayan cinayət və fəlakət törədilməyib. Açıq və Tağlar mağaraları, Qaraköpək, Üzərikəpə kurqanları

dağıdılmış, işğal altında olan bütün yaşayış məntəqələrində olan məzarlıqlar, türbələr, məscidlər, məbədlər, həmçinin Qafqaz Albaniyasına məxsus olan abidələr yerlə-yeksan edilmişdir. Əldə olan məlumatlara əsasən belə qənaətə gəlmək olar ki, bu ərazilərdə mövcud olan bütün abidələr ya tamamilə dağıdılıb, ya da "bərpa" olunaraq erməni abidələri kimi təqdim edilmişdir. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2 avqust 2001-ci il tarixli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Dünya əhəmiyyətli daşınmaz tarix və mədəniyyət abidələrinin siyahısı", "Yerli əhəmiyyətli daşınmaz tarix və mədəniyyət abidələrinin siyahısı"na əsasən, işğaldan azad olunmuş ərazilərdə dövlət qeydiyyatında olan abidələrin sayı 900-dən çoxdur. Bununla yanaşı, dövlət qeydiyyatında olmayan 1500-dən artıq abidənin olması barədə məlumat vardır. Xarici İşlər Nazirliyinin hazırladığı "Azərbaycan Respublikasının Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş ərazilərində islam dininə aid tarixi və mədəni irsin dağıdılması və təhqir olunması" adlı hesabatlar UNESCO, BMT, ATƏT, Avropa Şurası, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, İSESCO və digər beynəlxalq təşkilatlara göndərilmişdir. Görülən tədbirlərin nəticəsidir ki, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı tərəfindən Ermənistanın təcavüzü nəticəsində işğal olunmuş Azərbaycan ərazilərində islam dininə aid tarixi və mədəni irsin, məbədlərin dağıdılması və təhqir edilməsi barəsində müvafiq qətnamələr qəbul edilmişdir.

Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən təsdiq olunmuş siyahıda həmin ərazilərdə təqribən 403 tarixi-dini abidənin olduğu göstərilmiş, onlardan 67-

si müsəlman məscidləri olmuş, 63 məscid tamamilə, 4-ü isə qismən dağıdılaraq yararsız hala salınmışdır.

Beynəlxalq Təşkilatların təzyiqləri nəticəsində yalnız Ağdam Cümə məscidini, Şuşa şəhərindəki Aşağı Gövhərağa, Yuxarı Gövhərağa və Saatlı məscidlərinin divarlarını saxlamaq mümkün olmuşdur.

Əxlaqsızlıq və mənəviyyatsızlığın iyrənc formalarını ifadə edən ermənilər məscidlərdə donuz saxlamaqdan də çəkinməmişlər. Ermənistan ərazisində azərbaycanlılara məxsus olan tarixi və mədəni abidələr də eyni aqibəti yaşamışdır. İrəvan şəhərində Dəmir bulaq məscidi yer üzündən silinmiş, Göy məscid isə orijinal xüsusiyyətlərinin dəyişdirilməsi məqsədilə "yenidən təmir" edilmişdir. Bundan başqa, XVIII əsrin ikinci yarısında Qara Seyid tərəfindən İrəvanda inşa edilmiş Hacı Novruzəli bəy məscidi, "Sərdar Sarayı" kompleksi dağıdılmışdır. Əsarəngiz təbiət gözəlliyi ilə ohəngdar formada yaradılmış tarixi abidələrin bir

daşına toxunmaq belə vicdansızlıqdır, əxlaqsızlıqdır, cinayətdir. Ən dəhşətli isə odur ki, bu əməllərinə görə erməniləri qınayan, təhdid və tənqid edən olmayan, millətindən güc alaraq, dillər əzbəri Qarabağın hər bir guşəsini güllüstana çevirəcək. Nə qədər ağır və çətin iş olsa da, abidələrimizi bərpa edəcəyik, yeni abidələr də yaradacağıq. Əsas məsələ odur ki, tapdaq altında olan torpaqlarımız indi öz əlimizdədir. Dövlət başımız nəyi, necə və nə vaxt etməyi yaxşı bilir. Ən əsası da odur ki, işğaldan azad olmuş ərazilərdə möhtəşəm quruculuq işlərində iştirak etmək eşqi ilə yaşamayan bir azərbaycanlı tapmaq çətindir.

Mütəxəssislərin fikrincə, Qarabağ bölgəsində arxeoloji tədqiqat işləri yeni qaydalar əsasında aparılmalıdır. Bölgədə tarixi və mədəni abidələrin tədqiq edilməsi, qədim və orta əsrlər tarixinin öyrənilməsi, elmi araşdırmaların nəticələrinin dünya çapında yayılması qarşıda duran ən ümdə vəzifələr-

dəndir. Tədqiqatların sistemli və mərhələli şəkildə həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur. Çünki ermənilər 30 il ərzində qədim dövr arxeoloji abidələrində qazıntılar aparmış, hətta bu işə Avropa alimlərini də cəlb etmişlər. Burada əsas məqsəd xristian abidələrini saxta müdaxilələrlə erməniləşdirmək olmuşdur. Dağıntılara və mənimsemələrə məruz qalmış abidələr Azərbaycannın qədim dövlətlərindən olan Qafqaz Albaniyası dövrü abidələri və orta əsrlərə aid xristian memarlıq dini kompleksləridir. Bu abidələrin bir çoxunun orijinal vəziyyəti dəyişdirilmişdir. Lakin ermənilər bununla heç nəyə nail ola bilməmiş, albanşünas alimlərin və din xadimlərinin qarşısında ağlabatan heç bir sübut gətirə bilməyərək, rəzil duruma düşmüşlər.

Birinci mərhələdə abidələrin hazırkı vəziyyəti öyrənilir, onlara vurulan ziyan müəyyənləşdirilir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad olunmuş ərazilərində müvəqqə-

ti xüsusi idarəetmənin təşkili haqqında" 2020-ci il 29 oktyabr tarixli Fərmanına uyğun olaraq Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən artıq tarix və mədəniyyət abidələrinin ilkin inventarlaşdırılması və mühafizəsi üzrə monitorinq işlərinə başlanılıb. Mühəribədən ötən bir il ərzində Qarabağ bölgəsində infrastruktur, istərsə də tarixi abidələrin bərpası və yenidənqurulması istiqamətində xeyli iş görüldü. Belə ki, Şuşa şəhərində Yuxarı Gövhərağa məscidi təmir olunub, oradan azan səsi ucaldılıb. **Güllələnmiş heykəllər: Üzeyirin, Bülbülün və Natəvanın bütlləri öz yerinə qaytarıldı. Üzeyir Hacıbəyovun yeni heykəli ucaldıldı. Bülbülün və Üzeyirin ev-muzeyləri açıldı. Görkəmli dövlət xadimi və şair M.P.Vaqifin məqbərəsi bərpa edilərək, poeziya sevnələrin ixtiyarına verildi. Hazırda üç məsciddə təmir-bərpa işləri aparılır. Yuxarı Gövhərağa məscidinin təmiri bitmək üzrədir. Saatlı və Aşağı Gövhərağa məscidlərinin təmiri ilə bağlı müvafiq göstərişlər verilib.**

Qarabağda bərpa-quruculuq işlərinə mühəribə bitir-bitməz, necə deyirlər, torpaqdan barıt qoxusu çəkilməmiş başlanılıb. Ötən bir ildə dövlət başçısının, birinci xanımının Qarabağsız günü-ayını olmayıb. Zəfər yolu çəkilir, Ağdam şəhərinin tikintisinə start verilib. Füzuli Beynəlxalq Hava Limanı istifadəyə verilib, daha iki aeroportun tikintisi davam etdirilir. Su elektrik stansiyaları, körpülər, tunellər, pilot yaşayış massivləri, ağıllı kənd layihələri... Bütün bunları saymaqla qutarmaq olmaz. Bundan sonra hər açılan səhər doğma yurd yerlərimizə fərəh və qələbəlik dolu günlər gətirəcək.

Zülfü İLYASOV, xüsusi müxbirimiz

30 sentyabr - 6 oktyabr 2021-ci il

BİZNESDƏ YENİ ƏMTƏƏLƏR BAZARINA ÇIXIŞ STRATEGİYASI

Biznes fəaliyyətinin qloballaşdığı bir dövrdə istənilən təşkilatın inkişafı və onun rəqabət qabiliyyəti səviyyəsi əhəmiyyətli dərəcədə onun istehsal resurslarının idarə edilməsinin nə dərəcədə uğurlu təşkil edilməsindən asılıdır. Məhz istehsal resurslarının səmərəli idarə olunması təşkilatların xarici bazarlara çıxışına əlverişli şərait yaratmaqla orada yaranan yeni tələbatların ödənilməsinə imkanlar açır.

Azərbaycan Respublikasında (AR) fəaliyyət göstərən təşkilatlar da Qərbdə, eləcə də Avropa dövlətlərində olduğu kimi, müntəzəm olaraq yeni məhsul istehsalının axtarışında olmaqla təzə (xarici) bazarlara çıxmaq istiqamətində fəaliyyət strategiyaları hazırlamaqdadırlar. Təsərrüfat subyektlərinə nəzər yetirsək, cari 2021-ci ilin yanvar ayının 1-nə olan məlumata görə AR-də 155 435 hüquqi şəxs qeydə alındığını görürük. Onun strukturunda özəl, xarici və birgə müəssisələr, eləcə də dövlət və bələdiyyə təşkilatları fəaliyyət göstərməkdədirlər. Qeyd etmək lazımdır ki, ölkəmizdə Dövlət Statistika Komitəsinin rəsmi məlumatlarına əsasən 2021-ci ildə qeydiyyata alınmış hüquqi şəxslərin sayı ötən ilin sonundakı göstəricidən 6,3% artıq olmuşdur. Azərbaycanda sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslərin sayındakı artım isə 16,2% təşkil etmişdir (cədvəl 1).

AR-də 01.01.21 tarixinə fəaliyyət göstərən hüquqi şəxslərin strukturu

№	Göstəricilərin adları	2021	Xüsusi çəkisi, %-lə
1	Hüquqi şəxslərin ümumi sayı	155435	100
2	Özəl müəssisələr:	142977	92
3	O cümlədən, xarici hüquqi şəxslər	12309	-
4	Birgə müəssisələrdə hüquqi şəxslər	3016	-
5	Dövlət müəssisələri	10729	6,9
6	Bələdiyyə müəssisələri	1729	1,1

Mənbə: <http://interfax.az>

Qeyd edək ki, 1 sayılı cədvəldə göstərilən strukturdakı hüquqi şəxslərlə yanaşı, müştərək, dövlət və bələdiyyə müəssisələri davamlı olaraq yeni məhsul strategiyası işləyib hazırlamaqla bərabər, xarici bazarlara çıxışda bir sıra çətinliklərlə üzləşirlər. Bu qəbilədən olan problemlər ilk növbədə məhsulun keyfiyyətinin beynəlxalq standartlara cavab verməsi, proqnoz aparmaqla ən yaxşı bazarın seçilməsi, yeni əmtəə siyasətinin aparılması və s. ilə əlaqədardır. Ona görə də buraxılan məhsulun rəqabət qabiliyyətinin təmin edilməsi, məhsulun keyfiyyətinin yüksəldilməsi və tələbata uyğun olaraq brend məhsulların istehsal edilməklə yeni bazarlara çıxarılması və digər strateji hədəflər milli iqtisadiyyatımızın qarşısında dayanmaqdadır. Ümumiyyətlə, xarici bazarlara çıxış qlobal bazarda tələb-təklif arasında baş verən dəyişiklərlə yanaşı, əsasən bazarın istiqamətlərinin proqnoz olunması, rəqiblərin fəaliyyətinin və mövqeyinin təhlil edilməsi sız əlaqədardır. Bu baxımdan təşkilatların rəhbərlərinin qarşısında bazarlarla bağlı bir sıra mühüm vəzifələr durur. Həmin vəzifələr isə perspektivli bazarların seçilməsi, araşdırılan bazarda potensial alıcıların tələbatının öyrənilməsi, bazarın segmentləşdirilməsi, yeni və ödənilməmiş tələbatların tədqiq olunması, yeni məhsulların marketing tədqiqatının aparılması, istehsalçı və onun buraxdığı məhsul üçün cəlbedici bazarın seçimi, bazarın fəth edilməsi məqsədilə müxtəlif kampaniyaların keçirilməsi və s. ilə bağlıdır. Müstəqillik əldə etdikdən sonra ölkəmizdə xarici iqtisadi əlaqələrin genişləndirilməsi, təşkilatlarımızın beynəlxalq bazara çıxardıqları məhsullarının çeşidinin çoxaldılması və yeni bazarların axtarılması istiqamətində müsbət addımlar atılmışdır. Hazırda dünyanın 195 ölkəsi

ilə idxal-ixrac əməliyyatları aparan AR-də bu göstəricilər ötən il müvafiq olaraq 10,732 və 13,732 mlrd. \$ təşkil etmişdir. Ölkə ərazisinin şimal istiqamətindən Rusiya Federasiyası, qərbdən Avropa ölkələri, şərqdən Çin, cənubdan Türkiyə və İran İslam Respublikası ilə tranzit daşımalarının həcmi daha da artacaqdır. Postkonflikt dövründə Qarabağ və onun ətraf rayonlarında həyata keçirilən bərpa işləri, yerinə yetiriləcək infrastruktur layihələri, çoxsaylı dövlət proqramları xarici-iqtisadi əlaqələrimizin genişlənməsinə səbəb olacaqdır. Hazırda MDB ölkələri ilə ticarət dövriyyəsi ölkə üzrə 5 mlrd. \$-a yaxındır. Ayrılan tədqiqatlar deməyə əsas verir ki, ölkəmizin ərazilərinin bərpa olunması və mövcud resurslardan səmərəli istifadə edilməsi nəticəsində idxal-ixrac fəaliyyətində yaxın gələcəkdə nəzərəcarpan dəyişikliklər baş verəcəkdir.

Hazırda bazarın özünün müəyyən edilməsinin qloballaşan biznesdə baxılmasına önəm verilməkdədir. Bir sıra tədqiqatçılar (məs., Dey, 1992) müştəriləri, yaxud da rəqibləri əsas götürməklə bazarın təyin olunmasında 2 üslubu təklif etmişlər. Müştərilərə söykənərək təyin olunan bazar yanaşmasında “qarşılıqlı əvəzolunan”, başqa sözlə, kompaniyanın həyata keçirdiyi texnologiya ilə reallaşdırılan əmtəələr yətləri hesab edilmir. Belə bazarlarda “istifadəyə görə qarşılıqlı əvəzolunan”, yeni müştərinin eyni tələbatını ödəyə bilmək və eyni problemini həll etmək imkanına malik məhsul və xidmətlər nəzərdən keçirilir. Rəqiblər əsasında müəyyən edilən bazar yanaşmasında, çox böyük ehtimalla müştəri qruplarının tələbatlarına xidmət göstərə bilən və həmçinin, texnologiyada, istehsalın nisbi maya dəyərində və bölüşdürmə metodlarında oxşar olan bütün rəqiblər diqqət mərkəzində olur.

Biznesdə yeni əmtəələr bazarına çıxış strategiyası təsərrüfatçılıq fəaliyyətində daima diqqət planlarının gərginləşdirilməsi uzunmüddətli strategiyaların məqsədlərinə nail olunması istiqamətində müəyyən olunan uzunmüddətli, müfəssəl kompleks plandır. Qeyd edək ki, inkişaf etmiş ölkələrdə, xüsusilə Yaponiyada firmalar özlərinin fəaliyyət strategiyalarını uzun müddətə, məs., 80-100 ilə işləyib hazırlayırlar. Yeni əmtəə bazarına çıxış planlarının gərginləşdirilməsi uzunmüddətli strategiyaların həyata keçirilməsinə zəmin yaradır. Ona görə də belə bazarlara çıxış strategiyasının tədqiq olunması olduqca aktualdır. Müasir dünyada yeni əmtəələr bazarına çıxış strategiyasının hazırlanması isə firmaların yeni əmtəə istehsal edə bilməsi ilə əlaqədardır. Firma yeni əmtəəni 2 üsulla əldə edə bilər:

- *kənardan yeniliyin əldə edilməsi, başqa sözlə, firmanın alınması, patentin, lisenziyanın alınması yolu ilə;*

- *yeniliyin hazırlanması ilə məşğul olacaq tədqiqat bölməsinin firmanın özündə yaradılması.*

Yenilik məmulatın orijinallığı, mövcud məhsulun yaxşılaşdırılması, yaxud modifikasiya variantıdır. Yeniliklərin yaradılması və onların bazara irəlilədilməsi olduqca riskli işdir. Geniş istehlak əmtəələri bazarda bir çox tədqiqatların nəticələrinə görə yeniliklərin 40-50%-i, xidmət bazarında isə 20%-i uğursuzluğa məruz qalır.

Yeniliklər bir çox səbəblərə görə uğursuzluğa uğraya bilər və firmalar bundan qurtulmaq üçün nə etməli olduqlarını müəyyən etməlidirlər. Əmtəə istehsalında yenilik istiqamətində olan uğursuzluqlar əsasən bunlardır:

- 1) **Özünü güvənən rəhbərlik (bazar konyunkturasının etinasızlığı);**
- 2) **Bazarın həcminə qiymət verməmə;**
- 3) **Əmtəənin konstruksiyasında və xüsusiyyətlərində natamamlıq;**
- 4) **Pis reklam;**
- 5) **Yüksək qiymət;**
- 6) **Rəqiblərin güclü cavab zərbəsi.**

Uğursuzluğa məruz qalmamaq üçün firma yeniliyin yaradılmasının hər bir mərhələsinə dəqiq işləyib hazırlamalıdır. Yeni əmtəələrin yaradılması prosesinin əsas mərhələləri bunlardır:

- *Yeniliyin ideyasının axtarılması və formalaşdırılması;*
- *Daha məhsuldar və konstruktiv ideyaların seçimi;*
- *Yeni düşüncələrin hazırlanması və onların yoxlanılması;*
- *Marketing strategiyasının işlənilib hazırlanması;*
- *Yeniliyin istehsal və satış imkanlarının təhlili;*
- *Yeni əmtəələrin hazırlanması;*
- *Yeniliyin sınaqdan keçirilməsi;*
- *Yeniliyin kommersiya istehsalının genişləndirilməsi.*

Hər bir mərhələni ətraflı nəzərdən keçirdək. **Yeni ideyanın axtarılması və formalaşdırılması.** Yeniliyin ideyasının yaradılması üçün çoxsaylı mənbələr mövcuddur:

- *istehlakçıların fikirləri (sorğular, qruplarda müzakirələr, şikayət və təkliflərə iş);*
- *yeni materiallar və texnologiyalar açan alimlərin işləmələri;*
- *rəqiblərin texnologiyalarının və əmtəələrinin müşahidə edilməsi (marketing kəşfiyyatı);*
- *ticarət heyətinin və vasitəçilərin rəyləri;*
- *ixtiraçılar, marketinglə məşğul olan reklam agentlikləri və firmalar.*

İdeyanın seçimi. İdeyalar olduqca çox ola bilər. Firma üçün isə əsas onlardan daha perspektivli olanının seçilməsidir. Seçimin məqsədi yararsız ideyaları vaxtından qabaq aşkar etmək və seçməkdir. Əgər bu, edilməse, onda firma bazarın qəbul etmədiyi əmtəənin işlənilməsinə daha çox maliyyə və material resursları sərf edəcəkdir. Adətən, yeni ideyaları müvafiq blanklara qeyd edirlər. Burada ideyanın mənbəyi, yeniliyin xüsusiyyəti, rəqiblər, bazarın tutumu, təqribi qiymət, istehsalat texnini məsrəflər xarakterizə olunur.

Fikirlərin işlənməsi və onun yoxlanılması. Əmtəənin ideyasını, niyyətini və obrazını dəqiq fərqləndirmək olduqca vacibdir. Əmtəənin ideyası firmanın perspektivdə bazara təqdim edə biləcəyi mal haqqında ümumi təsəvvürlərdir. Fikir (niyyət) müəyyən konturlara malik olan ideyanın işlənilmiş variantıdır. Əmtəənin obrazı real mövcud olan və ya potensial əmtəə haqqında istehlakçıda yaranan konkret məlumatlardır (təsəvvürlərdir). Fikirlərin yoxlanılması onun müəyyən qrup məqsədli istehlakçılarda aprobeıyanı (bəyənməni) nəzərdə tutur. Yeniliyə istiqamətlənən qrup aşağıdakı suallara cavab verməlidir:

1. **Yeniliyin ideyası sizə aydındır mı?**
2. **Aşkar faydaları siz nədə görürsünüz?**
3. **Yeniliyi siz alardınız mı?**
4. **Yeni əmtəə sizin ehtiyaclarınızı tam ödəyə biləcəkdirmi?**

Sorğudan materiallarını firma emal etdikdən sonra konkret əmtəənin ideyasını seçir.

Yeniliyin marketing strategiyasının hazırlanması 3 mərhələdən keçir:

- *məqsədli bazarın həcmi, strukturu və davranışı, həmçinin əmtəənin mümkün məqəlləri təsvir edilir, yaxın bir neçə ilə bazarın həcmi və payı müəyyən olunur;*
 - *əmtəənin güman edilən qiyməti haqqında ümumi məlumatlar verilir, istehsal ilinə xərclər smetəsi işlənir;*
 - *satış və mənfəət göstəriciləri üzrə perspektiv məqsədlər, həmçinin vaxta görə marketing kompleksinin korrekt edilməsinə uzunmüddətli strateji yanaşma hazırlanır.*
- İstehsalın və satışın imkanlarının təhlili.** Əvvəlki mərhələlər üzrə qərar qəbul etməklə firmanın rəhbərliyi bütün işgüzar tədbirlərin qiymətləndirilməsinə başlamalıdır. Bu məqsədlər üçün ehtimal edilən nəzarət göstəriciləri: satış, məsrəflər, mənfəət təhlil edilir. Başqa sözlə, həmin göstəricilərin firmanın məqsədlərinə uyğunluğu müəyyən olunur. Əgər görülən iş qanə edilən olarsa, firma birbaşa əmtəənin hazırlanmasına başlayır.
- Əmtəənin hazırlanması.** Bu mərhələdə yenilik üzrə firmanın fikirləri real əmtəəyə çevrilir. Firma bir və ya bir neçə variantda əmtəə niyyətini fiziki həyata keçirir. Hazırlanan əmtəə aşağıdakı meyarları qanə etməlidir:
- *İstehlakçılar elan edilən ideyanın bütün əsas xüsusiyyətlərini daşıyıcıları*

- kimi yeni əmtəəni qəbul etməlidirlər;*
- *Yenilik - əmtəə təhlükəsiz olmalıdır.*
- *Əmtəənin - yeniliyin maya dəyəri planlaşdırılın smeta xərclərinin həddində olmalıdır.*

Yeni əmtəənin prototipi (ilk nümunəsi) hazırlandıqdan sonra onun sınaq dövrü başlayır. **Yeniliyin sınaqdan keçirilməsi** mərhələsində firma məqsədli seqmentə təyin olunan kiçik partiya ilə əmtəə buraxır. Əmtəənin növündən asılı olaraq sınaq metodları müxtəlifdir. Onlar məhsul haqqında istehlakçıların və vasitəçilərin fikirlərinin aşkar edilməsini nəzərdə tutur. **Kommersiya istehsalının genişləndirilməsi.** Bazardakı sınaq firmaya yekun qərarın qəbul edilməsi üçün kifayət qədər informasiya verməlidir. Firma bazara çıxdıqda yeni əmtəəni nə zaman, harada, kimə və necə təklif etməsini həll etməlidir.

Nə zaman? Yeniliyin 1-ci olaraq bazara nə zaman buraxılması qərarı qəbul olunur. Əgər yenilik firmanın digər əmtəələrinin satışını pozursa, həmçinin bazara çıxış məqamında əmtəədə, əvvəlki mərhələdə nəzərə cərməyən, hansısa qüsurlar aşkar edilibsə, onda buraxılış təxirə salınır. Harada? Firma əmtəənin bir yerdə, yaxud regionda, bir neçə bölgədə, ümummilli və beynəlxalq miqyasda reallaşdırılmasını həll etməlidir. Heç də bütün firmalar yeniliklə birbaşa ümummilli səviyyəyə çıxmaq üçün əminliyə (inama) və vasitələrə malik olmur. Adətən, firmanın zamana görə bazarları ardıcıl mənimsəmə qrafiki hazırlanır. Kiçik firmalar böyük olmayan şəhərləri seçirlər və orada bazara çıxış üzrə blic kampaniyalar keçirirlər. Blic kampaniya qsa vaxtda məhsulu daha çox adamın görməsinə yönələn marketing ideyasıdır. Bir qayda olaraq, blic kampaniya geniş auditoriyaya deyil, yerli biznesə istiqamətlənir. Sonra elə həmin taktika digər şəhərlərin bazarlarını mənimsəmək üçün tətbiq edilir. İri firmalar öncə bir regionun bazarına yeniliyi buraxır, sonra tədricən digər bölgələri tuturlar.

Kimə? Bazarların mənimsənilməsinə növbələdikdə firma öncə daha faydalı olanı seçməli və özünün səylərini həmin bazara cəmləşdirməlidir. Çox ehtimal, artıq bazar sınaqlarında firma özünün məqsədli bazarlarının xarakteristikalarının tərtib edilməsi imkanlarına malik olur. Geniş istehlak əmtəələri üçün idealda məqsədli seqmentlər aşağıdakı xarakteristikalara malik olmalıdır:

1. **Məqsədli seqmentlər yeniliyi tez görə və reaksiya verən alıcıların sayından ibarət olmalıdır;**
2. **Belə seqmentlərdə alıcılar aktiv istehlakçı olmalıdırlar;**
3. **Alıcıların əksəriyyəti müləhizələrin liderləri olmalıdırlar, əmtəə və firma haqqında yaxşı fikir söyləməlidirlər;**
4. **Məqsədli seqmentin alıcıları az xərclərlə firmanın marketing tədbirləri ilə əhatə olunmalıdır.**

Necə? Yeniliyi istehsal edən firma onu bazara çıxartmaq üçün fəaliyyət planı hazırlamalıdır. Bu mərhələdə hər bir əmtəənin həyat tsikli üzrə marketing kompleksi üzrə smeta xərcləri müəyyən olunur. Yeniliyin buraxılışı mütləq qaydada təbliğatçı reklam kampaniyası ilə müşayiət etməlidir.

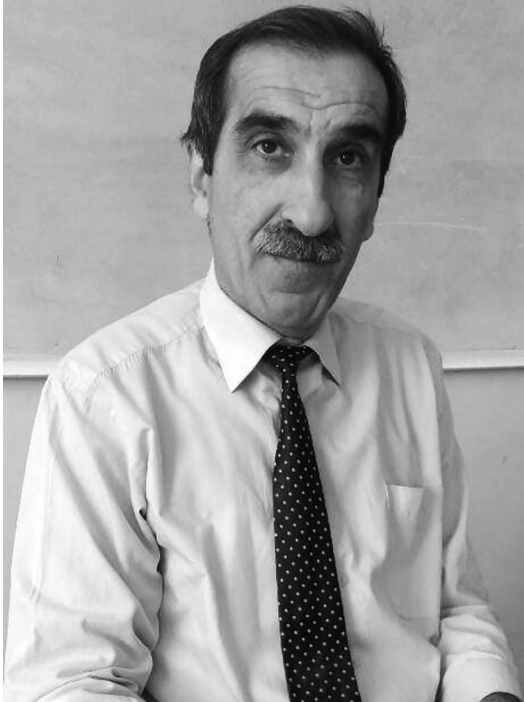
Yeni məhsulun çıxarılması strategiyasında əsas element onun möhkəmləndirilməsini təmin edən yüksək keyfiyyətli servisin təşkilidir. Geniş istehlak əmtəələrinin 95%-i hansısa yanaşı xidmətin olmasını nəzərdə tutur. Servis cüzi ola, lakin əmtəə üçün həlledici rol (stasionar yuyucu maşının alınması) oynaya bilər.

Effektli servis xidmətinin təşkili üçün firma bunları həll etməlidir:

- *Servis çərçivəsinə hansı xidmətin daxil edilməsi;*
- *Hansı səviyyədə servisin təklif olunması;*
- *Müştərilərə hansı firmanın xidmətlərinin təklif edilməsi.*

Bu həlləri ətraflı araşdıraraq:

1. **Servis çərçivəsində xidmətlər dəsti.** Sənaye təyinatlı əmtəə alarkən servisin amilləri bunlardır:
- *tədariükün etibarlılığı;*

İ.B.Əmirov, Sumqayıt Dövlət Universiteti, İqtisadiyyat və idarəetmə fakültəsi, “Biznesin təşkili və menecment” kafedrasının baş müəllimi

- *tədariükün operativliyi;*
 - *texniki məsləhətin alınması imkanı;*
 - *kiçik güzəştlərin edilməsi;*
 - *satışdan sonrakı xidmət;*
 - *ticarət şəbəkəsinin miqyası;*
 - *firma ilə əlaqəyə girməyin sadəliyi;*
 - *normaya uyğun olmayan əmtəənin dəyişdirilməsi;*
 - *tədariükünün geniş istehsal imkanları;*
 - *kreditin verilmə imkanları;*
 - *snaqlar üçün avadanlıqların mövcudluğu;*
 - *mexaniki emal üçün avadanlıqın olması.*
- Ərzaq malları alarkən servis amilləri:
- *tədariükün etibarlılığı;*
 - *qiymətlərə görə təkliflərin operativliyi;*
 - *kiçik güzəştlərin təqdim olunması;*
 - *satışdan sonrakı xidmət;*
 - *ticarət şəbəkəsinin optimal yerləşməsi;*
 - *firma ilə əlaqəyə girməyin sadə olması;*
 - *əmtəənin dəyişdirilməsinin və pulun qaytarılmasının zamanətliliyi;*
 - *kreditin verilmə imkanları.*

2. **Servisin səviyyəsi.**

Firma özünün və rəqiblərinin xidmətinin istehlakçıların gözləntilərinə hansı səviyyədə cavab verməsini izləməlidir. Servisin keyfiyyəti firmanın kommersiya uğurunun açarıdır. Xidmət səviyyəsində çatışmazlıqları aşağıdakı üsullarla aşkar etmək olar:

- *müqayisəli əmtəə tədariükünün edilməsi;*
- *istehlakçıların müntəzəm sorğuları;*
- *şikayət və narazılıqlarla işləmək sistemi.*

3. **Xidmət forması.**

Xidmət təqdimetmə formasını seçməklə, firma aşağıdakı istiqamətlərdə irəliləyə bilər:

- *pulsuz xidmət təqdim etmək;*
- *öz əmtəələrinə xidmət kontraktlarını başqa firmaya satmaq;*
- *ümumiyyətlə heç bir xidmət göstərməmək.*

Servisin vacibliyini nəzərə alaraq, bir çox firmalar özlərində müvafiq xidmətlər təşkil edirlər. Həmin qulluq yerləri bütün xidmətləri korrektə etməyə imkan verir ki, bu da nəticədə böyük alıcı məmnunluğuna səbəb olur.

Beləliklə, yuxarıda aparılan araşdırmalar biznesdə yeni əmtəə bazarına çıxış strategiyasının hazırkı vaxtda vacib olmasını ön plana çəkir. Milli iqtisadiyyatımızın yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyması, ərazi bütövlüyümüzün bərpa edilməsi, həm yeni əmtəə istehsalı, həm də bütövlükdə Qarabağ ərazisində mövcud resursların iqtisadi dövriyyəyə qaytarılması və onların effektiv istifadəsi davamlı iqtisadi artımı təmin edəcəkdir.

Yeni əmtəə bazarlarının axtarılması strategiyasının hazırlanması ölkəmizin həyata keçirdiyi iqtisadi siyasətə və xalqımızın milli maraqlarına tamamilə uyğundur. Ona görə də dövlət müəssisələri ilə yanaşı, özəl sektorun uğurlu fəaliyyəti və onların bizneslərinin genişləndirilməsi hələ uzun müddət müfəssəl hazırlanan yeni əmtəə bazarlarına çıxış strategiyalarından asılı olacaqdır.

Bakcell və “ASAN Məktub” yeni tədris ilində uşaqları sevindirib

Bakcell şirkəti və “ASAN Könüllüləri” Təşkilatı yeni tədris ilinin başlanması ilə əlaqədar olaraq Gəncədə yaşayan aztəminatlı və qazi ailələrinin uşaqlarına hədiyyələr təqdim edib.

Aksiyanın məqsədi həssas qruplara aid olan uşaqlara sevinc bəxş etmək, cəmiyyətdə sosial məsuliyyət və qayğı hissini daha da artırmaqdır.

“ASAN Məktub” sosial proqramı çərçivəsində həyata keçirilən bu təşəbbüs nəticəsində www.asanmektub.az saytına məktub göndərən 24 nəfər uşağa Bakcell tərəfindən məktəb ləvazimatları hədiyyə olunub.

Uzunmüddətli tərəfdaşlıq sayəsində Bakcell və “ASAN Məktub” bir çox bayramlarda uşaqları sevindirən çoxsaylı layihələr həyata keçirib.

Qeyd edək ki, Bakcell şirkəti “ASAN Məktub” proqramına həmçinin mobil rabitə dəstəyi göstərir.

Bakcell xüsusi qayğıya ehtiyacı olan və həssas qruplara aid uşaqlara dəstək göstərilməsi, onlar üçün bərabər hüquqların və inklüziv təhsil imkanlarının təmin edilməsinə yönəlmiş bir çox layihələrdə fəal iştirak edir.

Görkəmli alim, tanınmış Səndən təsəlli bir pedaqoq, nəcib insan zabit mundiri...

Azərbaycanın elmi ictimaiyyətinə ağır itki üz verib. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin “Müasir Azərbaycan dili” kafedrasının müdiri, filologiya elmləri doktoru, professor Buludxan Xəlilov uzun sürən xəstəlikdən sonra vəfat edib. **XƏLİLOV BULUDXAN ƏZİZ OĞLU** 1966-cı ildə Qərbi Azərbaycanın Amasiya rayonunun Ellərkənd kəndində anadan olmuşdur. 1990-cı ildə V.I.Lenin adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun (indiki ADPU-nun) filologiya fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. Biliyini, bacarığını, həm də elmə olan böyük marağını nəzərə alaraq “Müasir Azərbaycan dili” kafedrasının, o cümlədən Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun rektorluğunun təqdimatı əsasında Təhsil Nazirliyinin təyinat bölgüsündə gənc müəssisə kimi Filologiya fakültəsinin “Müasir Azərbaycan dili” kafedrasında laborant kimi saxlanılmışdır.

1985-1987-ci illərdə Uzaq Şərqdə hərbi xidmətdə olmuşdur.

1992-ci ildə namizədlik, 1999-cu ildə doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1994-cü ilin mart ayından müsabiqə yolu ilə “Müasir Azərbaycan dili” kafedrasında müəllim, 1996-cı ilin may ayından dosent, 2001-ci ilin iyul ayından professor vəzifəsində çalışır. 2006-cı il may ayının 12-də filologiya fakültəsinin dekanı seçilmişdir. 2011-ci ilin sentyabr ayının 30-da yenidən dekan vəzifəsinə təyin olunmuşdur. Filologiya elmləri doktoru, professorudur. B.Ə.Xəlilov 2001-ci ildən 2011-ci ilə qədər Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universite-

tində yeni yaranmış «Dədə Qorqud» elmi tədqiqat laboratoriyası»na rəhbərlik etmişdir.

B.Ə.Xəlilov 2000-ci ilin dekabr ayından Yeni Azərbaycan Partiyasının üzvüdür. B.Ə.Xəlilova 2013-cü il fevral ayının 21-də Yeni Azərbaycan Partiyası Səbail rayon təşkilatının veteran vəsiqəsi verilmişdir. Prof. B.Xəlilov fəal ictimaiyyətçi idi. Respublikanın televiziya kanallarında və radio verilişlərində, mətbuat orqanlarında dilimiz, ədəbiyyatımız, mədəniyyətimiz, dövlətimiz, dövlətçiliyimiz və milli maraqlarımızla bağlı müntəzəm çıxışlar edirdi. Prof. B.Ə.Xəlilovun elmi fəaliyyəti çoxsahəli, geniş və əhatəlidir. Onun 400-dən çox elmi, elmi-publisistik əsəri çap edilmişdir. Bunlardan 28-i monoqrafiya, dərslik və dərs vəsaitidir.

B.Ə.Xəlilovun elmi yaradıcılığının istiqamətlərindən biri dilimizin tarixi ilə bağlıdır. O, «Azərbaycan dilində təkhecalı fellərin əsasında duran ilkin köklərin fonosemantik inkişafı» (1995), «Azərbaycan dilində ikihecalı fellərin fonosemantik inkişafı» (1996), «Fellərin ilkin kökləri» (1998) kitablarında fellərin təşəkkül etdiyi ilkin kökləri bərpa etmiş və onların bir çoxu müxtəlif dillərlə müqayisə edilərək tutuşdurulmuşdur. Bu kitablarda amorf quruluşlu ilkin köklərin sinkretikliyi və onların amorfluqdan təkamül edərək, iltisqaçı quruluşa yayılması kimi hallar da tədqiqata cəlb olunmuşdur.

Prof. B.Ə.Xəlilovun elmi yaradıcılığında mühüm istiqamətlərdən biri də türkologiya ilə bağlıdır. Onun «Birinci Beynəlxalq Türkoloji qurultay» (1999), «Türkologiyanın intibah dövrü» (2001), «Türkologiyaya giriş» (2006) kitablarında XIX əsrdən başlayaraq XX əsrin 30-cu illərinə qədərki dövrə milli türkologiyamızın bir sıra vacib məsələsinə geniş yer verilir. XIX əsrin, eləcə də XX əsrin (30-cu illərə qədər) milli türkoloqlarının bir qisminin türkologiya sahəsindəki fəaliyyətinə diqqət yetirilir.

Prof. B.Ə.Xəlilovun elmi yaradıcılığının ən böyük nailiyyətlərindən biri də müasir Azərbaycan dili və onun müasir problemləri ilə bağlıdır. Bu mənada «Azərbaycan dili» (VI-VII siniflər üçün, 2003), «Müasir Azərbaycan dilinin mor-fologiyası. I hissə» (2000), «Müasir Azərbaycan dilinin morfologiyası. II hissə» (2003), «Azərbaycan dili: dünən, bu gün» (2004), «Müasir Azərbaycan dili: fonetika, yazı, əlifba, qrafika, orfoqrafiya, orfoepiya» (2007), «Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası» (2008) kitabları ən qiymətli dərslik və dərs vəsaitləri kimi olduqca dəyərlidir.

Bu kitablarda qrammatika, qrammatik quruluş, kök, şəkilçi, nitq hissələrinin təsnifi geniş şərhini və izahını tapır. Burada əsas, köməkçi, xüsusi və qeyri-müəyyən nitq hissələrinə gen-bol yer ayrılır.

Prof. B.Ə.Xəlilovun çap etdirdiyi dərsliklər, dərs vəsaitləri, monoqrafiyalar mütəxəssislər tərəfindən yüksək qiymətləndirilmiş, çoxlu sayda rəylər mətbuat səhifələrində çap olunmuşdur.

B.Ə.Xəlilov Respublikamızın və Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin ictimai həyatında fəal iştirak edir. İki dəfə 1999-cu və 2004-cü illərdə Nəsimi bələdiyyəsinə üzv seçilmiş, Sosial məsələlər daimi komissiyasına sədrlik etmişdir. 2006-cı il dekabr ayının 26-da Azərbaycanda təhsil sisteminin inkişafındakı xidmətlərinə görə Azərbaycan Respublikası Prezidenti tərəfindən “Tərəqqi” medalı ilə təltif olunmuşdur.

B.Ə.Xəlilov 2001-ci ildə «İlin alimi» nominasiyasının, 2003-cü ildə «Vektor» Beynəlxalq Elm Mərkəzi Mükafat Komissiyasının qərarı ilə «Azərbaycanın gənc alimləri» Beynəlxalq layihəsinin qalibi olmuşdur. O, 2004-cü ildə Azad Qələmlər Cəmiyyəti tərəfindən Azərbaycan dili, ədəbiyyatı və türkologiya elmlərinin tədqiqi-təbliği sahəsindəki xidmətlərinə görə «Qızıl qələm» fəxri mükafatı laureatı seçilmişdir. 2006-cı və 2009-cu illərdə «Vektor» Beynəlxalq Elm Mərkəzi Mükafat Komissiyasının qərarı ilə «XXI əsrin ziyalı» adına layiq görülmüşdür. 2009 və 2010-cu illərdə «XX–XXI əsrin yaradıcı və ziyalı insanları» sırasında yer alanlardan biri olmuşdur. 2009-cu ildə türk ədəbiyyatına xidmətləri ilə bağlı olaraq Türkiyə Cümhuriyyətinin KIBATEK Akademik ÜYESİ diplomunu alıbdir. KIBATEK Akademik Üyesi seçilmişdir.

2006-cı ildə VII Uluslararası Türk dili Qurultayının iştirakçısı olmuş, moruzə ilə çıxış etmiş, eyni zamanda, qurultayın bölmələrindən birinə sədrlik etmişdir. 2006-2007, 2007-2008-ci tədris illərində ADPU-da “İlin müəllimi”, 2011- ci və 2013-cü illərdə “İlin alimi” müsabiqəsinin qalibi olmuşdur. Buludxan Xəlilov 55 illik mənalı ömrünü müasir Azərbaycan ədəbiyyatının və dilçiliyinin inkişafına, çağdaş Azərbaycan gəncliyinin mənavi və ədəbi zənginliyinin yüksəlməsinə, onun milli məfkurəsinin zənginləşməsinə həsr etmişdir. Buludxan Xəlilovun əziz xatirəsi onu sevənlərin qəlbində daim yaşayacaqdır. **Allah rəhmət eləsin! Qəbri nurla dolsun!**

“Əlbəttə, hər bir insanın həyatdan getməsi böyük faciədir - həm onun ailəsi üçün, yaxınları üçün, qohumları üçün, həm də cəmiyyət üçün. Ancaq bizim şəhidlərimiz haqq yolunda həlak olublar, Vətən uğrunda həlak olublar. Onların qəhrəmanlığı bu gün bütün dünyada artıq gərək kimi qəbul olunur. Onların qəhrəmanlığı nəticəsində bu gün bizim bayrağımız azad edilmiş torpaqlarda ucaldılır. Onların qəhrəmanlığı nəticəsində xalqımız, dövlətimiz müzəffər dövlət, müzəffər xalq kimi yaşayır və bundan sonra əbədi yaşayacaqdır. Bu, şəhid ailələri üçün təsəlli ola bilər”.

İlham ƏLİYEV

BAŞ LEYTENANT KAMİL RƏHİMLİ İkinci Qarabağ müharibəsinin ilk şəhidlərindən (19 aprel 1993 - 27 sentyabr 2020)

Bakı şəhərində anadan olub. 2008-2011-ci illərdə Naxçıvanski adına hərbi liseydə, 2011-2015-ci illərdə Azərbaycan Ali hərbi məktəbində, 2015-ci ilin avqust ayından dekabr ayna kimi Silahlı Qüvvələrin təlim-tədris mərkəzində təhsil almışdır. Arzusu hərbcı olmaq idi.

Azərbaycan Ordusunun baş leytenantı olan Kamil Rəhimli 2020-ci il sentyabrın 27-də Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən Ermənistan işğalı altında olan ərazilərin azad edilməsi üçün başlanan Vətən müharibəsi zamanı Füzulinin azadlığı uğrunda gedən döyüşlərdə savaşıb. Kamil Rəhimli elə həmin gün - Füzuli döyüşləri zamanı qəhrəmanlıqla şəhid olub, şəhidlik zirvəsinə ucalıb.

İkinci Fəxri Xiyabanda dəfn olunub.

Azərbaycanın Füzuli rayonunun işğaldan azad edilməsi uğrunda aparılan döyüş əməliyyatlarına qatılaraq şəxsi igidlik və şücaət nümayiş etdirdiyinə görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 25.12.2020-ci il tarixli Sərəncamına əsasən Kamil Rəhimli ölümündən sonra "Füzulinin azad olunmasına görə" və 15.12.2020-ci il tarixli Sərəncamına əsasən isə "Vətən uğrunda" medalı ilə təltif edilib.

27 yaşlı şəhidimiz haqqında olan bu yazı bəlkə də onun ailəsinə kiçik bir təsəllidir. Amma Kamil kimi igidlərin - 2907 şəhidin canı-qanı bahasına Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsi erməni faşizmi üzərində bizim tarixi qələbəmizdir.**Bu yerdə Şəmistan Əlizamanlının məşhur mahnısının sözləri yada düşür:**

*Barıt qoxulu o yollar o yollar
Səni bas nə vaxt qayıtarar, qayıtarar
Səndən təsəlli bir zabit mundiri
Bir ciüt ulduzlu, ayılı paqonlar...*

Allah rəhmət eləsin, şəhidim!

Azercell Mobil Müştəri Xidmətləri Şuşada! Dünya şöhrətli alpinistimiz İsrafil Aşurlı yeni zirvələri fəth etməyə hazırlaşır

Qədim Şuşa şəhəri də daxil olmaqla, Azərbaycanın işğaldan azad olunmuş tarixi torpaqlarında yenidənqurma və bərpa işləri genişləndikcə daha çox insanın bu ərazilərə səfər etməsi və işləməsi üçün imkan yaradılır. Fasiləsiz mobil rabitəni təmin edən texniki heyətlə yanaşı, “Azercell”-in müştəri xidmətləri də artıq şirkətin şəbəkəsinin əhatə dairəsindən faydalanan abunəçilərə tam dəstək vermək təşəbbüsü ilə çıxış edir.

Bununla əlaqədar, 22-23 sentyabr tarixlərində Azercell Mobil Müştəri Xidmətləri Şuşa şəhərinə uzun bir səfər təşkil edərək, tam sayda müştəri xidmətlərini fəaliyyətini gerçəkləşdirdi. Yuxarı Gövhər Ağə Məscidi, Şuşa şəhər İcra Hakimiyyəti və bu yaxınlarda istifadəyə verilən Qarabağ mehmanxanasının yaxınlığında yerləşən böyük meydanda Azercell Müştəri Xidmətləri komandası Şuşada olan və çalışan müxtəlif abunəçilərlə görüşdü. Səfər zamanı hərbcilər, tibb işçiləri, müxtəlif qurum və şirkətlərin əməkdaşları da daxil olmaqla, 200-ə yaxın abunəçiyə xidmət göstərilərək 50-dən çox müxtəlif müştəri əməliyyatı həyata keçirildi. Qeyd etmək lazımdır ki, bir qayda olaraq Azercell-in Müş-

təri Xidmətləri Mərkəzlərində göstərilən bütün növ xidmət və əməliyyatlar, o cümlədən yeni təsisat, sim kartın dəyişdirilməsi və nömrənin bərpası kimi əməliyyatlar bütün Şuşa abunəçiləri üçün pulsuz həyata keçirildi. Hazırda Azercell işğaldan azad olunmuş ərazilərimizin sürətli inkişafına öz töhfəsini vermək məqsədilə zəruri platforma olaraq mobil şəbəkə infrastrukturunun qurulmasını intensiv şəkildə davam etdirir.

Belə ki, işğaldan azad olunmuş torpaqlarımızda 2G/3G/4G radio baza stansiyaları quraşdırmaqla Azercell Şuşa, Ağdam, Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan, Qubadlı,

Kəlbəcər rayonları, İstisu, Hadrut, Suqovuşanın qəsəbələri, Xocavənd və Laçın rayonlarına aid bir çox kənd və digər əraziləri artıq yüksək keyfiyyətli mobil xidmətlərlə təmin edib.

Azercell-in əsas vəzifəsi və məqsədi işğaldan azad ərazilərdə tam gücü ilə yeni nəsil şəbəkənin genişləndirilməsini sürətləndirmək və bu ərazilərə qayıdacaq əhalini mobil internet və qabaqcıl kommunikasiya xidmətləri ilə təmin etməkdir. Şirkətin Mobil Müştəri Xidmətlərinin Şuşa səfəri yaxın zamanlarda Qarabağın digər rayonlarına planlaşdırılan çoxsaylı səfərlərdən ən birincisi oldu.

“Azercell Telekom” MMC İsrafil Aşurlının tarixi “Zəfər Tacı” yürüşünün əsas tərəfdaşıdır

Sentyabr ayının 20-də Azərbaycan Respublikasının Alpinizm üzrə idman ustası İsrafil Aşurlı “Azercell Telekom” MMC-nin prezidenti Zərinə Zeynalova ilə görüşərək nailiyyətlərini və Azercell ilə əməkdaşlığını müzakirə edib. “Tərəqqi” medalının, 1-ci və 2-ci dərəcəli “Edelveys” ordeninin sahibi, “Qar bəbiri” titullunu qazanmış idmançı “Zəfər Tacı” layihəsinin bir hissəsi olaraq dünyanın 14 ən hündür nöqtəsindən 4-nü fəth edib. O, 2007-ci ildə Everest dağı zirvəsinə və Antarktidanın ən hündür zirvəsinə — Vinson massivini fəth edərək orada Azərbaycan bayrağını ucaldan ilk azərbaycanlı olub. Həmçinin Aşurlı dünyanın ən yüksək 8 nöqtəsi sırasında yer alan Kançencanqa, Lxotze və Manaslu zirvələrinə, eləcə də Avropanın ən yüksək zirvəsi olan Elbrusa da yürüş edib.

Görüş zamanı Aşurlı 2021-ci ilin iyul ayında Karakorum dağlarının 7000 m yüksəklikdə yerləşən zirvəsində Azercell-in bayrağını ucaltdığı anı əks etdirən tarixi fotonu şirkət prezidentinə təqdim edib.

“Bu cür uğura yalnız böyük zəhmət, mübarizlik əzmi və illər boyunca davam edən gərgin hazırlıq nəticəsində imza atmaq mümkündür. Məqsədlərinizə çatmaq üçün nümayiş etdirdiyiniz dayanıqlıq həqiqətən təqdirəlayiqdir və eyni zamanda, alpinizmin əhəmiyyətini bir daha vurğulayır. İndi isə, Qarabağın bərpa olunan ərazilərində bu idman növünün inkişafı üçün daha da geniş imkanlar yaranıb”, - deyə Zərinə Zeynalova bildirdi. Azercell İsrafil Aşurlının idman fəaliyyətinin tərəfdaşı olmaqdan qürur duyur və ona gələcəkdə daha da böyük zirvələri fəth etməyi arzu edir.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN

Akademik Ziyad Səmədzadə professor **BULUDXAN XƏLİLOVUN**

vəfatından kədərləndiyini bildirir və mərhumun ailəsinə dərin hüznə başsağlığı verir.

Azərbaycan İqtisadçılar İttifaqı və «İqtisadiyyat» qəzetinin kollektivi professor **BULUDXAN XƏLİLOVUN**

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və mərhumun ailəsinə dərin hüznə başsağlığı verirlər.

Təsisçi:

Akademik Ziyad SƏMƏDZADƏ

Baş redaktor:

Aytən SƏMƏDZADƏ

ELMİ-REDAKSİYA ŞURASI:

Ziyad Səmədzadə, Akif Musayev, Vahid Novruzov, Ədalət Muradov, Qüdrət Kərimov, Elşən Hacıadə, Süleyman Hüseynov, Mirqasım Vahabov, Bəyalı Ataşov, Məiş Əhmədov, Aydın Qasımov, Rəsul Balayev, Müşfiq Atakişiyev, Zəhid Məmmədov, Ayten Səmədzadə, Elşad Səmədzadə

Dizayner:
Lamiyə NƏBİYEVƏ

Redaksiyanın ünvanı:
Əliyar Əliyev küçəsi, 7
Redaksiya: +99412 566 09 60
Faks: +99412 514 14 27
Mühasibatlıq:
+99412 566 63 08

Dərc olunan materiallardakı fikirlər Azərbaycan dövlətinin mənafeyinə uyğun gəlməlidir. “İQTİSADİYYAT” qəzetinin kompüter mərkəzində yığılmış və səhifələnməmiş, “Azərmedia” MMC mətbəəsində çap edilmişdir. Lisenziya: 022201; İndeks: 0355; Tiraj: 1500